

Olfert Fischer i Golfen

Uffe Ellemann-Jensen og Sven E. Thiede

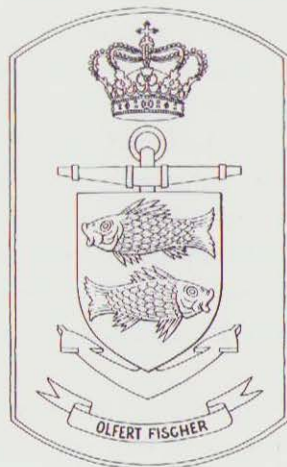

15 marts 2004

Med tak for god hjælp med
meste bog
Sven Thiede

Olfert Fischer i Golfen

Uffe Ellemann-Jensen og Sven E. Thiede

Langkær København 1991

Forord

I samarbejde med udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen og vor tidligere forsvarschef, admiral Sven E. Thiede udsender vi denne publikation, inspireret af den holdning det danske folketing tog, nemlig at støtte sammenholdet indenfor FN gennem udsendelsen af korvetten »Olfert Fischer« til Golfen. Den indsats, der gøres af chef og besætning, den måde man har forstået at indordne sig på i samarbejdet med de øvrige nationers flådestyrker, bliver i høj grad respekteret. Dette er et stykke historie, som vi danske godt kan være stolte af.

Vi takker såvel udenrigsministeren som admiral Thiede for den store indsats og det krævende arbejde, det har været for forfatterne i denne anstrengte tid at levere såvel manus som at fremskaffe det righoldige billedmateriale. Samtidig takker vi Rockwool Fonden for velvillig støtte til bogens udgivelse.

Langkjær

Foto: Grethe Lissner

Foto: Grethe Lissner

Den 31. august 1990 besluttede et stort flertal i Folketinget at sende korvetten »Olfert Fischer« til Golfen. Beslutningen betegnede et afgørende og historisk gennembrud i dansk udenrigspolitik. Danmark gik aktivt ind i en vanskelig og farlig operation.

Siden har der været mange diskussioner om spørgsmålet. Men det fjerner ikke enigheden om den vanskelige beslutning, da det gjaldt. I mit bidrag til denne bog beskriver jeg forudsætningerne for og forløbet af denne historiske beslutning.

En varm tak til Langkjær, som fik idéen til bogen, og sørgede for udgivelsen.

Uffe Ellemann-Jensen
Udenrigsminister

Med udsendelsen af korvetten »Olfert Fischer« tilfaldt det for første gang flåden at skulle deltage i en FN-aktion, oven i købet i en aktion af helt speciel karakter. Den indsats, der herunder blev ydet, bør ikke glemmes. Det var derfor med glæde, at jeg påtog mig i denne bog at berette om »Olfert Fischer«s deployering til Den Persiske Golf og i tilslutning hertil skildre det korvetprojekt, der gjorde indsatsen mulig, samt tegne de historiske linier, der fører til frem til dagens »Olfert Fischer«.

Sven Egil Thiede
Admiral
Tidligere forsvarschef

Et historisk gennembrud i dansk udenrigspolitik

af udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen

I min julepost lå et udklip fra det amerikanske nyhedsmagasin »Time« med en oversigt over, hvilke lande der har flådeenheder i Golfen:

USA: 65, UK: 15, Frankrig: 15, Saudi Arabien: 8, Sovjetunionen: 4, Australien: 3, Belgien: 3, Canada: 3, Italien: 3, Holland: 3, Spanien: 3, Argentina: 2, Tyrkiet: 2, Grækenland: 1, Portugal: 1 – og Danmark: 1.

Det var sendt af en dansk-amerikaner i Californien. Han skrev: Nu er jeg igen stolt af at være født i Danmark.

Det illustrerer noget helt centralt omkring udsendelsen af korvetten *Olfert Fischer* til Golfen. Der er tale om et afgørende brud med den traditionelle danske berøringsangst overfor omverdenen. Problemer plejede at være noget, vi helst overlod til andre – især hvis de var besværlige og farlige. Men alligevel besluttede et stort flertal i Folketinget at sende *Olfert Fischer* afsted som et konkret dansk bidrag til håndhævelsen af FN-sanktionerne mod Irak.

Det er et afgørende og historisk gennembrud i dansk udenrigspolitik. Det kan forklares med dels det sidste års internationale udvikling, dels den hjemlige reaktion på omvæltningerne.

1990 har været revolutionernes år, hvor det ene stivnede regime efter det andet i Øst- og Centraleuropa er blevet afløst af demokratisk valgte regeringer, som nu stræber efter at tilpasse sig det åbne internationale samfund. Mure er væltet, pigtråd revet ned – Verden er pludselig kommet så tæt på os alle sammen. Og med et stort forenet Tyskland som en helt

ny balancefaktor i Europa er også megen af den hjemlige danske EF-skepsis afløst af vilje til at møde udfordringerne i et bredere europæisk fællesskab.

Men midt i begejstringen over de nye muligheder for et fredeligt og samarbejdende Europa blev vi så mindet om, hvilke trusler der lurer lige uden for europas dør. Iraks brutale invasion i Kuwait tidligt om morgenen den 2. august, og tilbageholdelsen af tusinder af udenlandske statsborgere som Iraks gidsler gav mange glædesberusede europæere en brat opvågnen.

Som så ofte før i historien var det amerikanerne, der måtte rykke ud og bremse aggressionen. Efter invasionen af Kuwait var der risiko for, at Irak ville fortsætte ind i Saudi Arabien, og dermed komme til at beherske 40% af Verdens kendte oliereserver. Saudi Arabien anmodede om hjælp – og den 7. august lovede USA at stationere luft- og landstyrker i Saudi Arabien til forsvar for, hvad der blev betegnet som »linien i sandet«. Denne operation – som fik navnet »Ørkenskjold« – blev siden udvidet med tropper fra bl.a. Storbritannien, Frankrig, Ægypten, Syrien, Marokko, Pakistan og Bangladesh.

Allerede på selve invasionsdagen havde FN's sikkerhedsråd med 14 stemmer for og kun en afståelse (Yemen) vedtaget en resolution (nr. 660), der i stærke vendinger fordømte invasionen og krævede en øjeblikkelig og betingelsesløs tilbagetrækning.

Verdensorganisationen skulle komme til at spille en stadig mere central rolle, efterhånden som golfkrisen udviklede sig. En række resolutioner fra FN's sikkerhedsråd øgede verdenssamfundets pres på Irak. Allerede den første resolution gjorde det klart – som noget ret enestående – at sikkerhedsrådet handlede under FN-pagtens kapitel VII, hvorefter der kan indføres tvangsforanstaltninger overfor et land, hvis det afviser at overholde sikkerhedsrådets resolutioner.

Sideløbende med udviklingen i FN er aktionerne overfor Irak blevet fulgt op af regionale organisationer som f.eks. EF, hvor der allerede den 4. august blev gennemført en række økonomiske og militære foranstaltninger overfor Irak – bl.a. en omgående

våbenembargo, et stop for oliehandel og indefrysning af irakiske tilgodehavender.

Dette blev forstærket efter en ny resolution fra FN's sikkerhedsråd (nr. 661), som indførte omfattende og bindende sanktioner mod Irak, først og fremmest en handelsembargo, hvis eneste undtagelser var medicin og fødevarer til rent humanitære formål. En overvågningskomité under sikkerhedsrådet skulle holde øje med, at disse undtagelser ikke førte til en omgåelse af embargoen.

Man har ofte diskuteret værdien af økonomiske sanktioner, og historien rummer mange eksempler på, at de ikke har virket – f.eks. sanktionerne mod Rhodesia. Men i tilfældet Irak var der en mulighed for, at effektive og omfattende sanktioner ville virke, i betragtning af landets økonomiske struktur med fuldstændig afhængighed af omverdenen på en lang række områder, ikke mindst i forbindelse med opretholdelsen af et avanceret forsvar.

Den 10. august holdt NATO ekstraordinært udenrigsministermøde i Bruxelles. Umiddelbart forud for dette møde havde EF-udenrigsministrene drøftet situationen og en fælles europæisk holdning – hvilket var usædvanligt. Det var første gang, EF umiddelbart forud for et NATO-møde formulerede en fælles europæisk holdning til de økonomiske og politiske aspekter af en trussel mod deres sikkerhed.

På NATO-mødet blev det klart, at de medlemmer som havde mulighed for det, ville deltage i eller støtte »Operation Ørkenskjold«. Og de lande, som havde mulighed for det, ville medvirke til at sikre overholdelsen af FN-sanktionerne gennem en flådeindsats i Golfen.

En række lande var nu begyndt at forberede sig på deltagelse dels i »Operation Ørkenskjold«, dels i etableringen af en flådeindsats i Golfen.

De europæiske NATO-lande, som er medlemmer af Den Vesteuropæiske Union (WEU), indkaldte til ekstraordinært ministermøde den 21. august i Paris for at drøfte mulighederne for en koordineret indsats.

FN's sikkerhedsråd i mødesalen i New York. Sikkerhedsrådet kom til at spille en helt central rolle i golf-krisen, da FN blev rammen om verdenssamfundets indsats mod Iraks aggression. Det var FN's sikkerhedsråd, som etablerede den »FN-paraply« som førte til udsendelse af »Olfert Fischer«.

WEU havde levet en hengemt tilværelse siden NATO var blevet oprettet, men i 1987, da der var trusler mod skibsfarten i Golfen som følge af krigen mellem Iran og Iraq, koordinerede WEU en europæisk flådeindsats, med enheder fra Storbritannien, Frankrig, Holland, Belgien og Italien.

Allerede dengang havde vi haft en diskussion i Danmark om mulighederne for at deltage aktivt i en indsats i Golfen. Dansk skibsfart i området var truet, og der var røster fremme om, at vi »burde tage en fregat ud af mølposen«. Det blev dengang ved snakken.

Danmark er – ligesom Island, Norge, Tyrkiet og Grækenland – ikke medlem af WEU. Spanien og Portugal var ikke medlemmer i 1987, men er det i dag. Alle øvrige europæiske NATO-lande er med.

Til mødet i Paris den 21. august inviterede man Danmark og Grækenland med som observatører, og Norge deltog i »margenen« af mødet. Det stod klart, at der ikke ville være politisk dækning i Danmark for dansk deltagelse i en egentlig WEU-aktion, hvis en sådan skulle blive besluttet – men der var blandt et flertal af de politiske partier i Folketingets udenrigs-

politiske nævn forståelse for, at Danmark holdt sig bedst muligt orienteret om udviklingen.

Jeg orienterede om det forestående WEU-møde i Nævnet den 16. august. Tidligere på dagen havde vi i Udenrigsministeriet fået en henvendelse fra Ægypten om mulig bistand til transport af ægyptiske tropper og materiel til Saudi Arabien. Man var i gang med at kortlægge alle muligheder, og havde derfor brug for hurtige og foreløbige tilsagn. Efter drøftelsen i Nævnet kunne vi afgive et positivt svar.

Tilbudet om hjælp til troppetransporter var i fuld og klar overensstemmelse med FN-pagtens bestemmelser om selvforsvar. Der blev ganske vist ikke brug for at udnytte det danske forhåndstilsagn – men som en politisk tilkendegivelse var det vigtigt. Det var et første signal om dansk vilje til en mere aktiv deltagelse i Golf-operationerne.

Sådan blev det også opfattet af vore allierede og i den internationale presse.

Det var derfor også en naturlig forløber for den senere diskussion om udsendelse af et dansk orlogsfartøj. På to tidligere møder i Det Udenrigspolitiske Nævn havde jeg nævnt muligheden for en egentlig flådeindsats, og det uddybede jeg på mødet den 16. august med understregning af, at der i givet fald måtte blive tale om dansk deltagelse i en eller anden form for FN-aktion.

Socialdemokratiet var mere interesseret i at forbedre udsendelsen af et dansk feltlazaret, eller – da dette viste sig umuligt – et dansk hospitalsskib. Jeg kunne erklære mig enig i, at vi burde undersøge mulighederne nøje, men pegede samtidig på, at det ville være forkert at sende et hospitalsskib afsted samtidig med, at vi støttede bestræbelserne på en fredelig løsning.

I FN's sikkerhedsråd arbejdedes der på højtryk for at få vedtaget en resolution, som kunne sikre en effektiv blokade af Irak. Forståelsen mellem USA og Sovjetunionen var helt afgørende for at give FN en stærkere rolle, men det var vigtigt at sikre accept fra alle

En række NATO-møder i løbet af 1989 og 1990 befæstede den nye sikkerhedspolitiske situation mellem Øst og Vest, som blev baggrunden for den fælles indsats i golfkrisen. Her hilser USA's præsident George Bush ved et møde i NATO-hovedkvarteret på den danske udenrigsminister.

fem permanente medlemmer af sikkerhedsrådet. Et veto fra f.eks. Kina kunne vælte det hele.

Den 22. august kunne jeg fortælle Det Udenrigspolitiske Nævn, at WEU-landene nu havde besluttet at koordinere deres flådeindsats i Golfen, og at de fleste WEU-lande ville sende skibe afsted. Grækenland, som ikke er medlem, havde besluttet sig til at sende en fregat, og ønskede at lade dens indsats deltage i WEU-koordinationen.

Jeg orienterede samtidig Nævnet om udsigterne til etableringen af en »FN-paraply« over flådeoperationerne i Golfen: Man ville anvende Sikkerhedsrådets militærkomité, men det var ikke til at vide, hvil-

Fra NATO-drøftelserne i efteråret 1990 om Golf-krisen. Her er Uffe Ellemann-Jensen sammen med Tysklands Hans-Dietrich Genscher.

ken rolle den ville komme til at spille. Man kunne derfor forestille sig en FN-aktion uden en samlet formaliseret koordination, hvor man på stedet måtte søge at løse de praktiske problemer, og hvor det derfor ville være naturligt, at f.eks. europæerne snakkede sammen. Det væsentlige for de, der bekymrede sig om rammerne for en eventuel fremtidig dansk deltagelse, måtte vel være, at der ikke var tale om at

f.eks. WEU skulle have en kommandofunktion overfor de deltagende nationer.

Samtidig gjorde jeg det klart, at hvis der gennem vedtagelsen af en ny resolution i sikkerhedsrådet blev etableret en »FN-paraply« for flådeoperationerne i Golfen, så måtte Danmark være med. Alt andet ville være for flovt, i betragtning af hvad så mange andre lande gjorde.

Tre dage efter kom så den ventede resolution – nr. 665 – som opfordrede medlemslandene til aktivt at støtte en flådeindsats i Golfen.

Det var en historisk vedtagelse. Og den gav os den »FN -paraply«, som var forudsætningen for at sende et dansk skib afsted.

Lørdag formiddag var jeg på indkøb, og blev kaldt over min lommetelefon. Jeg fik meddelelsen om vedtagelsen i Sikkerhedsrådet kl. 11.30, sammen med en anmodning fra Radioavisen om en kommentar til 12-udsendelsen. Jeg kunne lige nå hjem til en rigtig telefon, og kom direkte på i Radioavisen. Jeg sagde i min kommentar, at der for mig ikke var tvivl om, at Danmark nu burde sende et flådefartøj afsted. Forudsætningerne var skabt gennem den nye FN-resolution, og da Danmark altid havde været at finde blandt FN's stærkeste støtter, måtte vi ikke tøve. Jeg understregede, at vi ifølge Grundloven skulle have Folketingets tilslutning, og at det derfor kunne komme på tale at kalde Folketinget ind ekstraordinært fra sommerferie.

I weekendens løb drøftede vi mulighederne i regeringen og med Socialdemokratiet. Med FN-resolutionen var formalia bragt i orden, og fra Kuwaits FN-ambassadør forelå desuden en klar opfordring til Danmark om at deltage. Denne opfordring var fremkommet lørdag i opfølgning af det brev, Emiren af Kuwait tidligere havde sendt til statsministeren med anmodning om dansk støtte til Kuwait. Derfor var tiden moden til at træffe en beslutning. Og det var en enig regering, der stod bag forslaget om at sende en korvet afsted.

Tanken blev modtaget positivt i pressen mandag. En meningsmåling i Berlingske viste stor folkelig opbakning til tanken, og en ledende artikel i Aktuelt gik ind for at sende en korvet. Kun Ekstra Bladet valgte en vinkel som sagde, at af hensyn til de danske gidsler i Bagdad skulle vi lade være med at blande os.

I løbet af mandagen kontaktede jeg mine kolleger i Norge og Sverige, som jeg foreslog et nordisk samarbejde om en indsats i Golfen.

Den norske udenrigsminister Kjell-Magne Bondevik var interesseret, og mente, at Norge kunne deltage med et forsyningskib, da man ikke havde et egnet krigsskib.

Den svenske udenrigsminister Sten Andersson virkede uglad ved min henvendelse. Han mente, at FN måtte henvende sig direkte til Sverige, for at der kunne blive tale om svensk deltagelse. Jeg drillede ham med, at hvis Danmark direkte bad Sverige om f.eks. hjælp til flyforbindelse med en udsendt dansk flådeenhed, så kunne Sverige ikke nægte en sådan støtte uden at bryde resolution 665, hvor Sikkerhedsrådet i de operative bestemmelser (stk. 3) »opfordrer alle stater til, i overensstemmelse med Pagten, at yde sådan bistand, som måtte blive ønsket af de stater, der henvises til i denne resolutions § 1« (dvs. de stater som har flådestyrker i Golfen). Det syntes han ikke var morsomt.

Meldingen fra Norge gjorde indtryk under de efterfølgende drøftelser med Socialdemokratiet – og ved et Nævnsmøde mandag eftermiddag var der en overvejende positiv stemning, da vi mere konkret drøftede grundlaget for en eventuel dansk deltagelse under »FN-paraply«. Kun SF luftede store betænkeligheder ved, at der ikke var tale om en aktion under »FN-flag«.

Der fulgte nu nogle hektiske dage med forberedelse af et forslag til folketingsbeslutning. Folketinget skulle kaldes ekstraordinært ind fredag den 31. august, og forsvarsministeren skulle fremsætte »Forslag til folketingsbeslutning om under FN at sende et dansk orlogsfartøj samt eventuelt et forsyningskib til Mellemøsten«.

Fra Norge kom der meldinger om, at de i givet fald ville kunne deltage med et forsyningskib – nemlig kystvagtskibet *Andenes*. Det skib kendte jeg udmærket, da jeg havde spist frokost ombord under et nordisk udenrigsministermøde i Tromsø et par år tidligere. Det er et stort fartøj, på størrelse med en dansk fregat – og man kalder den da også i Norge i spøg for »fregat af Stoltenberg-klassen«, opkaldt efter den

Udenrigsministeren på besøg hos flåden – her ved en demonstration af de berømte danske torpedobåde.

da- og nuværende norske udenrigsminister Thorvald Stoltenberg. Han havde i sin tid som statssekretær i Forsvarsministeriet fået vedtaget bygning af disse »let bevæbnede fregatter« til den norske kystvagt, og var blevet beskyldt for at have smuglet krigsskibe igennem et modstræbende Storting. Nu kunne vi så i fællesskab glæde os over hans fremsyn.

Den norske beslutning ville imidlertid afvente Folketingets behandling fredag.

Fredag den 31. august 1990 samledes Folketinget så med kun et punkt på dagsordenen: Korvetten *Olfert Fischer*.

Førstebehandlingen af forslaget fik et usædvanligt positivt forløb. Tonen var saglig og alvorlig – og der blev holdt mange gode og væsentlige indlæg om den vigtige beslutning, Folketinget skulle træffe. Kun SF var imod – men Gert Petersens modstand blev fremført med både charme og åbenhed overfor det gode formål, som han i princippet støttede fuldt ud.

Jeg hæftede mig under debatten især ved et indlæg fra den radikale Jørgen Estrup, der er kendt for sine stærkt pacifistiske holdninger. Han understregede, at en beslutning som denne ikke er let, set med radikale øjne – men at det hører med i sammenhængen, at »for at sikre fred er det ikke nok, at man selv er fredelig«.

Hans indlæg var betegnende for tonen i en af de mest positive folketingsdebatter, jeg mindes at have oplevet.

Under udvalgsbehandlingen om eftermiddagen kom der grus i maskineriet. Blandt andet fordi et par SF'ere stillede byger af spørgsmål, som gik på, hvordan man skulle sende døde hjem, hvilke erstatninger efterlodte kunne forvente, hvilke psykiske skader danske marinere kunne få osv. osv. Det skabte en lidt beklemmt stemning i det folketingsudvalg, der behandlede forslaget.

Og sidst på dagen kom så det kildne spørgsmål om, hvorledes man skulle forholde sig, hvis der udbrød krig i området.

Jeg sagde under et samråd med udvalget, at vi jo ikke måtte se bort fra, at der rent faktisk foregik krigshandlinger i området, og at det naturligvis kunne være farligt at være der. Det havde jeg på intet tidspunkt lagt skjul på. Men at det afgørende for korvettens tilstedeværelse måtte være, om den var i stand til at løse de opgaver, den var pålagt i henhold til FN's resolutioner. Og selvom der måtte udbryde kampe omkring Kuwait, ville der næppe være noget i vejen for, at en flådeembargo kunne opretholdes i den anden ende af Golfen uden større risiko for at blive direkte involveret i kampene.

Det blev i betænkningen over lovforslaget slået fast, at korvetten ikke skal deltage i kamphandlinger vendt mod Irak eller nogen anden stat uden at Folketingets samtykke på ny er indhentet. Korvetten skal naturligvis kunne forsvare sig, hvis den bliver angrebet – og den skal kunne forsvare sit støtteskib, hvis der bliver angrebet. Samtidig blev det understreget, at det er regeringen, der træffer beslutning om, hvorvidt korvetten i givet fald skal trækkes tilbage.

Et andet vigtigt punkt blev spørgsmålet om at forberede udsendelse af et hospitalsskib til området. Der blev opnået enighed om at afsætte 7 mill. kr. til det forberedende arbejde – planlægning, indretning af operationsstuer i containere m.v. Og så blev det fastslået, hvad jeg allerede ved flere lejligheder

havde sagt: At regeringen ville støtte den humanitære indsats for at hjælpe de mange strandede mennesker i Jordan med at komme hjem til Ægypten, Indien, Pakistan, Bangladesh osv.

Først sent – ved 22.15-tiden – kom forslaget til anden og sidste behandling i Folketingssalen. Det blev ikke en mindeværdig debat. Den endte med, at ikke blot SF, men også Fremskridtspartiet stemte imod. De sidste fordi de havde misforstået nogle formuleringer i betænkningen. Så når jeg tænker tilbage på debatten den 31. august foretrækker jeg at mindes den fornemme første behandling, hvor principperne blev slået fast i en rolig og velovervejet stemning.

Men ved 23.15-tiden blev der stemt. Og et bredt flertal i Folketinget stod bag en beslutning af lang rækkevidde for dansk udenrigspolitik.

Da jeg næste morgen trak gardinerne fra hjemme i soveværelset, så jeg *Olfert Fischer* stå ud af Københavns Havn med kurs mod nord. Skibet skulle på værft i Svendborg for at blive udstyret til den lange rejse mod syd.

Det var en sær fornemmelse at følge det smukke skib i kikkerten. Og jeg kunne ikke lade være med at tænke på, hvor længe enigheden om at være med vil holde, hvis det pludselig bliver rigtig farligt.

Samme formiddag kom der meddelelse fra Bagdad om, at 13 danske kvinder og børn kan rejse ud.

Senere, da *Olfert Fischer* tog afsted med kurs mod Golfen, fulgte jeg den også hjemmefra, denne gang fra vejens fælles badebro.

Nogle politiske modstandere havde talt om, at der nok skulle være nogle ministre, der ville udnytte situationen politisk ved at stå og tage afsked på Lange-linie. Så jeg blev hjemme, selvom jeg gerne ville have sagt ordentlig farvel til besætningen – og fik da et kort glimt af skibet, da det stod ud gennem Kroneløbet for så denne gang at sætte kursen mod syd, mod Kielerkanalen.

En af vejens ældre mænd stod også på badebroen. Han havde for næsten 60 år siden gjort tjeneste på

det gamle panserskib *Olfert Fischer*. Han var også bevæget ved at se røg søjlen forsvinde.

Og mens dette skrives er *Olfert Fischer* så på fjerde måned i Golfen. Det kan blive en lang vagt. Det sagde vi, før beslutningen om at sende skibet afsted blev truffet. Og jo længere jo bedre. For hvis FN's sanktioner kan få mulighed for at virke overfor Irak, vil det fremme mulighederne for en fredelig løsning i Golfen. Og det vil samtidig være med til at styrke FN's rolle i fremtidige konflikter, hvor en diktator kaster sig over et lille naboland – og hvor verdenssamfundet så har fået tænder til at beskytte retten og freden.

Under valgkampen i november-december opstod en kort skærmydsel om det spørgsmål, som var ble-

vet diskuteret så indgående under Folketingets behandling af beslutningen om at udsende *Olfert Fischer*: Hvad skal der ske, hvis der udbryder krig?

FN's sikkerhedsråd vedtog den 29. november en ny resolution, som bemyndiger anvendelse af militær magt, hvis ikke Irak inden den 15. januar 1991 efterlever de tidligere FN-resolutioner. Det førte til politiske udtalelser om, at hvis der udbryder krig, skal *Olfert Fischer* trækkes hjem.

Både statsministeren og jeg selv tog omgående afstand fra denne holdning. Det ville være et skammeligt signal at udsende i en situation, hvor verdenssamfundet har brug for sammenhold i presset mod Irak. Kun en fast og fælles optræden har tvunget Irak til at frigive de tusinder af tilbageholdte udlændinge,

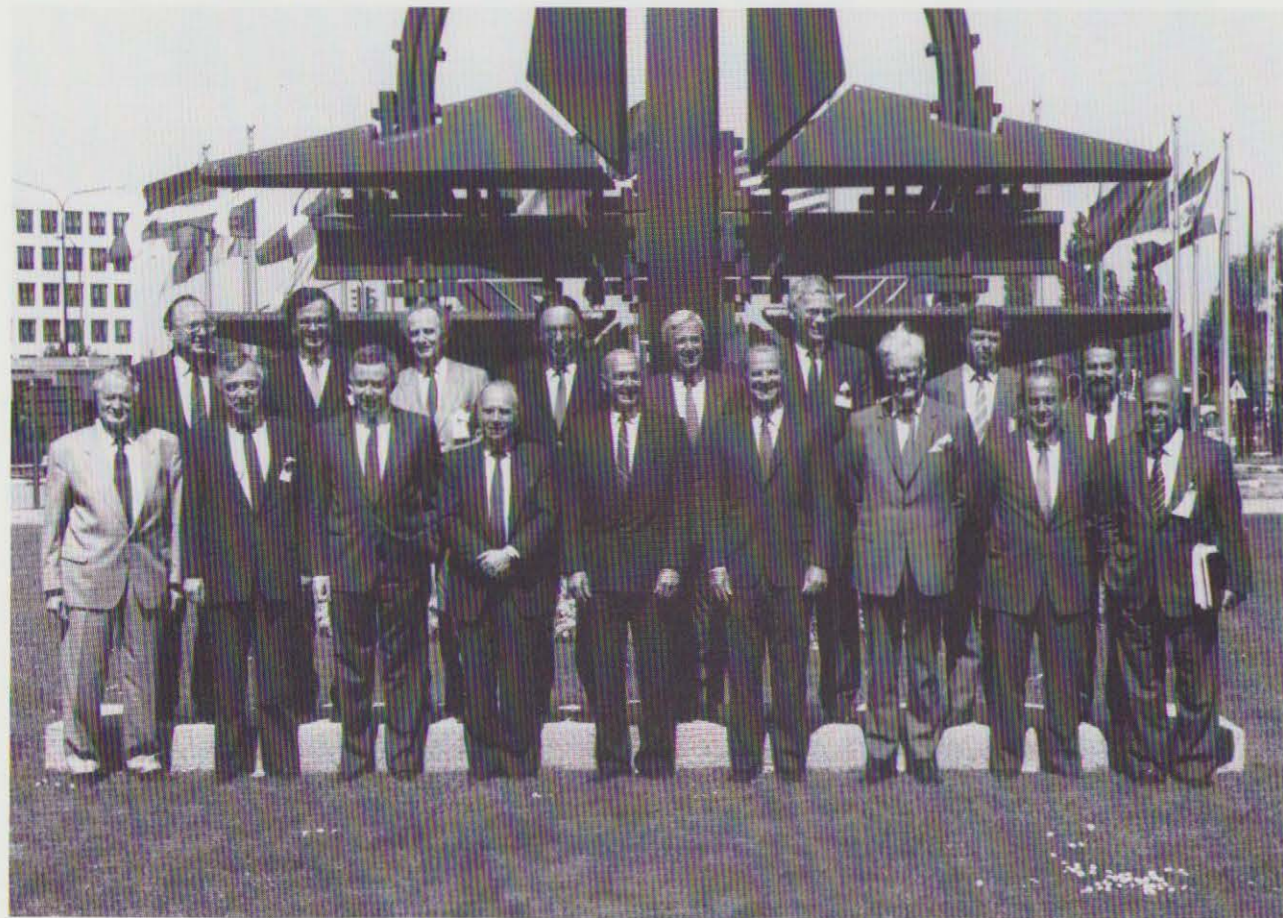
og vil tvinge Irak til at trække sig ud af Kuwait. Og kun på den baggrund kan der indledes en diplomatisk dialog om den fremtidige sikkerhedsordning i Mellemøsten.

Så længe FN ønsker at opretholde en flådeembargo mod Irak, og så længe *Olfert Fischer* kan udfylde sine opgaver i den forbindelse, skal vi blive. Danmark må leve op til FN's forventninger om, at vi

helhjertet støtter FN's aktioner. Vore egne muligheder for at være med til at præge fremtiden i den retning, vi ønsker det, afhænger af, at vi ikke svigter i de afgørende øjeblikke.

Derfor må vi ikke træde tilbage fra den skelsættende beslutning, der blev truffet af et næsten enigt Folketing den 31. august 1990. Man skal kunne regne med Danmark.

NATO's udenrigsministre foran NATO-hovedkvarteret i Bruxelles ved mødet den 10. august hvor man drøftede den fælles holdning til Golf-krisen. NATO har ikke i dag mulighed for at operere samlet udenfor sit område (dvs. det nordatlantiske, som defineret i Traktaten), men fra starten af Golf-krisen har der været en tæt koordination af de allieredes optræden.

Olfert Fischer til Golfen

Af admiral Sven E. Thiede

Da københavnske roere ved syvtiden om aftenen den 12. september 1990 ud for Langelinie med rejste årer hilste korvetten *Olfert Fischer*, var anledningen ikke en rutinemæssig afgang fra Holmen. For første gang nogen sinde stævnedes en dansk orlogsmænd mod fjerne farvande for at deltage i en FN aktion under Sikkerhedsrådets myndighed.

Baggrunden var Iraks uprovokerede og helt overraskende invasion af nabostaten, Kuwait den 2. august 1990. De veludrustede og krigsvante angrebsstyrker erobrede hurtigt og uden vanskeligheder det lille land, der kun er på størrelse med Sjælland, men besidder utrolige olierigdomme – vel en tiendedel af verdens kendte oliereserver.

Sikkerhedsrådets reaktion

De Forenede Nationers Sikkerhedsråd reagerede prompte med vedtagelsen af resolution nr. 660, der kraftigt fordømmer invasionen og kræver øjeblikkelig og betingelsesløs tilbagetrækning af de irakiske styrker. Resolution nr. 660 efterfulgtes den 6. august af resolution nr. 661, der indeholder de hidtil mest omfattende sanktioner, som er vedtaget af De Forenede Nationer. Resolution nr. 662 af 9. august 1990 fordømmer Iraks anneksion af Kuwait og erklærer den for ugyldig, og resolution nr. 664 af 18. august gentager fordømmelsen af Iraks anneksion af Kuwait samt kræver fri udrejse for udlændinge.

Den 25. august vedtog Sikkerhedsrådet resolution nr. 665. I denne resolutions operative bestemmelser hedder det, at Sikkerhedsrådet:

1. anmoder de medlemslande, der samarbejder med Kuwaits regering, og som deployerer maritime styrker til området, om at træffe sådanne foranstaltninger, der måtte være nødvendige, og som står i forhold til de specifikke omstændigheder, og om under Sikkerhedsrådets myndighed at standse al indgående og udgående skibsfart med henblik på at inspicere og verificere deres last og bestemmelsessteder, og på at sikre strikte gennemførelse af de bestemmelser i resolution nr. 661 (1990), der vedrører skibsfart.
2. inviterer i overensstemmelse hermed medlemsstaterne til at samarbejde, som det måtte være nødvendigt, med henblik på at sikre overholdelsen af bestemmelserne i resolution 661 (1990) ved maksimal brug af politiske og diplomatiske midler i overensstemmelse med pkt. 1 ovenfor.
3. opfordrer alle stater til, i overensstemmelse med Pagten, at yde sådan bistand, som måtte blive ønsket af de stater, der henvises til i denne resolutions pkt. 1.

4. opfordrer yderligere de berørte medlemsstater til at koordinere deres indsats i medfør af denne resolutions forannevnte paragraffer ved at bruge Den Militære Stabskomites mekanismer i passende omfang, og til efter konsultationer med Generalsekretæren at rapportere til Sikkerhedsrådet og den komite, der er etableret under resolution nr. 661 (1990) med henblik på at lette overvågningen af nærværende resolutions gennemførelse.

5. beslutter at forblive aktivt beskæftiget med denne sag.«

Hele denne udvikling er i sig selv bemærkelsesværdig. I mange år var De Forenede Nationers Sikkerhedsråd blokeret af modsætningerne mellem Øst og Vest; men takket være den bedre forståelse mellem stormagterne var Sikkerhedsrådet i denne krisesituation i stand til at fungere.

Den politiske beslutning

Her hjemme blev Sikkerhedsrådets resolution nr. 665 umiddelbart fulgt op af drøftelser af muligheden for en dansk indsats, og fredag den 31. august fremsatte forsvarsminister Knud Enggaard forslag til folketingsbeslutning om under FN at sende et dansk orlogsfartøj samt eventuelt et forsyningskib til Mellemøsten. I bemærkningerne til forslaget henvises til ovennævnte resolutioner. Endvidere anføres det, at »allerede den 13. august henvendte Emiren af Kuwait sig til Danmarks statsminister og udtrykte sin taknemmelighed over de besluttede skridt, som Danmarks regering og andre nationer havde taget. Endvidere anmodede Emiren den danske regering om at tage sådanne militære og andre skridt, som måtte være nødvendige med henblik på at sikre, at de økonomiske foranstaltninger til fuldt ud at genetablere Kuwaits rettigheder gennemføres effektivt. Efter vedtagelsen af resolution nr. 665 gentog Ku-

waits FN-ambassadør over for den danske FN-ambassadør i New York opfordringen til Danmark om at deltage i flådeopbygningen i Golfen til sikring af overholdelsen af sanktionerne over for Irak. Kuwaits ambassadør anmodede om, at dette budskab blev viderebragt til den danske regering. Ambassadøren anførte, at en multinationalisering af flådeindsatsen svarede til den Arabiske Ligas ønsker.«

I bemærkningerne til forslag til folketingsbeslutning hedder det videre: »Det er i overensstemmelse med den hidtige klare, danske stillingtagen i den foreliggende konflikt, at der fra dansk side på grundlag af den foreliggende resolution træffes mere konkrete foranstaltninger. En sådan dansk indsats ligger samtidig i forlængelse af traditionel dansk FN-politik. Resolution nr. 665 indebærer en opfordring til medlemslandene om at stille maritime styrker til rådighed for operationerne i området. Den danske regering finder på denne baggrund, at Danmark har en klar politisk forpligtelse til aktiv medvirken i den foreliggende situation. Regeringen har nøje overvejet og vurderet de foreliggende muligheder og finder, at udsendelse af et orlogsfartøj fra Søværnet til Mellemøsten vil være et godt og hensigtsmæssigt dansk bidrag til den internationale aktion i området. Det følger af pkt. 1 i resolution nr. 665, at danske orlogsfartøjer eventuelt vil skulle deltage i sådanne foranstaltninger, der måtte være nødvendige blandt andet for at standse indgående og udgående skibsfart med henblik på at inspicere og verificere deres last og bestemmelsessteder. Dette kan indebære, at danske orlogsfartøjer kan komme i situationer, hvor der eventuelt må anvendes militære magtmidler, hvorfor Folketinget på forhånd må meddele sit samtykke hertil, jf. grundlovens § 19, stk. 2. Udsendelse af flåde-fartøjer til området omkring den Arabiske Halvø bør kun foretages med enheder, der er udrustet til kamp i et moderne våbenteknisk miljø, idet der kan opstå krigshandlinger, hvor skibene vil være udsat for angreb primært fra fly og missiler. Dette betyder, at kun udsendelse af en korvet kan anbefales.«

Endelig redegjordes der for den tidsmæssige ramme, forsyningsbehov og omkostninger. Med en forventet klargøringstid på 14 døgn og forlægningsstid på 10-15 døgn ville en korvet kunne være fremme i området på 25-30 døgn efter iværksættelse af klargøring. Det fremhævedes, at der ville være behov for en mobil og fleksibel forsyningsorganisation. Koordinering ville blive søgt gennemført med andre af de lande, der deltager i den multinationale styrke og med en eventuel indsats fra et eller flere af de andre nordiske lande. De samlede udgifter i 1990 blev anslået til maksimalt 22,5 millioner kr.

Afslutningsvis anførtes, at »Regeringen finder på denne baggrund, at der snarest bør udsendes en korvet eventuelt tillige et forsyningskib til området. Det forudses i den forbindelse, at en deltagende enhed forbliver under dansk kommando. Forsvarsministeren udsteder en særlig dansk forholdsordre til enheden. Indsatsen vil blive koordineret med de øvrige deltagende lande ved brug af FN's Militære Stabskomites mekanismer i passende omfang. Fra dansk side vil man virke for en så central koordinerende rolle for FN som muligt.«

I sin forelæggelsestale i Folketinget nævnte forsvarsministeren også, at regeringen overvejede tanken om tilvejebringelse, udrustning og bemanning af et hospitalsskib. Ministeren gjorde opmærksom på, at det ville tage måneder et indrette et sådant skib, medens udsendelsen af en korvet kunne finde sted i løbet af nogle uger.

Folketinget behandlede samme dag – fredag den 31. august – forslaget. Forsvarsministeren indledte forhandlingerne under første behandling med efter aftale med sin norske kollega at oplyse, at den norske regering var indstillet på at påtage sig ansvaret for varetagelse af støttefunktionerne for den danske korvets deltagelse i det multinationale sømilitære engagement i Golfen i form af et forsyningskib. Den formelle beslutning ville blive taget så snart som muligt efter, at Folketinget havde truffet sin beslutning i sagen.

Dansk korvet står Kronborg ud.

Efter 2½ times forhandling henvistes forslaget til et særligt udvalg på 17 medlemmer, der i løbet af aftenen afgav betænkning. Anden og sidste behandling fandt sted fra kl. 22.15 til kl. 23.15 og afsluttedes med vedtagelse af det af Forsvarsministeren fremsatte forslag, der havde følgende ordlyd: »Folketinget giver sit samtykke til, at der under FN sendes et orlogsfartøj samt eventuelt et forsyningskib til Mellemøsten. Fartøjerne skal medvirke til at sikre gennemførelsen af bestemmelserne i De Forenede Nationers Sikkerhedsråds resolution nr. 661 af 6. august 1990 om økonomiske sanktioner mod Irak efter de retningslinier, der er fastlagt i Sikkerhedsrådets resolution nr. 665 af 25. august 1990« med følgende tilføjelse: »Folketinget pålægger regeringen at fortsætte ar-

bejdet med forberedelsen af udrustningen af et hospitalsskib, således at forberedelsestiden generelt nedbringes med henblik på internationale nødsituationer.« For stemte 97 medlemmer (Socialdemokratiet, Det Konservative Folkeparti, Venstre, Det Radikale Venstre, Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti samt Mogens Elvensø og Knud Lind fra Fremskridtspartiet). Mod stemte 25 (Socialistisk Folkeparti, Fremskridtspartiet og Erik B. Smith fra Socialdemokratiet).

Dermed var afgørelsen truffet. Finansudvalget tiltrådte umiddelbart Forsvarsministeriets anmodning om udvalgets tilslutning til at afholde udgifterne til udsendelsen omfattende driftsudgifter i 1990 på 22,5 millioner kr. Denne udgift kunne dækkes af opnået

Korvetten Olfert Fischer.

besparelse på en tidligere bevilling til dansk deltagelse i FN-styrken i Namibia. Forsvarsministeriet anmodede derefter Forsvarskommandoen om at klargøre en korvet.

Valget af Olfert Fischer

I slutningen af august stod vore militære myndigheder med Forsvarskommandoen i spidsen over for spørgsmålet om hvilken skibstype, der skulle vælges, hvis der blev truffet beslutning om dansk deltagelse i

operationerne omkring Den Arabiske Halvø. At Søværnet ville være i stand til at præstere tilstedeværelse i dette område var på forhånd givet, og valget af en korvet kan ikke have været så svært, for på det tidspunkt var der i realiteten ikke andre muligheder.

For nogle få år siden ville de større fregatter af Peder Skram-klassen naturligvis have været med i billedet i en tilsvarende situation; men de var ikke umiddelbart til rådighed i august 1990. Ved den politiske aftale om forsvarets ordning i perioden 1985-87 var det nemlig blevet bestemt, at fregatterne med ud-

gangen af 1986 skulle oplægges, og at de efter aftalens udløb skulle udgå. Deres skæbne blev endeligt beseglet i 1989 med forsvarsaftalen for årene 1989-91, der fastsatte, at fregatterne skulle udfases senest ved udgangen af denne periode. Rent faktisk udgik de af flådens tal den 5. juni 1990. En eventuel »genoplivning« ville have krævet omfattende eftersynsarbejder og grundig genoptræning af en fuld besætning. Sådanne foranstaltninger ville have været tidsrøvende og var alene derfor uacceptable i den givne situation.

Blandt flådens operationsklare enheder er det kun korvetterne af *Niels Juel*-klassen, der opfylder de krav, en deployering til kriseområdet i Det Mellemste Østen stiller. Korvetterne besidder både den fornødne sødygtighed og udholdenhed og evnen til at operere i et område, hvor der er risiko for angreb med moderne våben.

Da beslutningen om deltagelse i de maritime operationer til håndhævelse af Sikkerhedsrådet resolution nr. 661 forelå, faldt valget blandt de tre korvetter på *Olfert Fischer* ud fra en vurdering af de enkelte skibes materielle og besætningsmæssige status. Det tilfaldt dermed den 46-årige kommandørkaptajn Hans Michael Elbro som skibschef at skulle sejle den danske korvet til Den Persiske Golf og her operere til støtte for De Forenede Nationer.

Klargøring til togt

Om formiddagen, lørdag den 1. september – dagen efter Folketingets beslutning – sejlede *Olfert Fischer* fra Holmen til Svendborg for på Svendborg Værft at få foretaget de installationer og modifikationer, der var nødvendige, for at korvetten kunne operere effektivt under varmere himmelstrøg. Nok var skibet fuldt operativt i hjemlig forstand; men de klimatiske vilkår i Mellemøsten stiller specielle krav. Med lufttemperaturer op til ca. 50° og vandtemperaturer på omkring 30° må særlige hensyn tages bl.a. for at sikre driften af maskineri og elektronik, og for at skabe tå-

lelige operations- og opholdsvilkår for besætningen. Endvidere skulle det netop indkøbte udstyr til vildledning af angribende missiler – *Nato Sea Gnat* – installeres. Efter en ihærdig arbejdsindsats fra værftets side kunne *Olfert Fischer* en uge senere, lørdag den 8. september afgå hjemover. Under denne forlægning gennemførtes artilleriøvelsesskydning ved Sjællands Odde og diverse systemafprøvninger. Efter ankomst Holmen søndag 9. september fortsattes klarføringen.

Med hensyn til bemanningen blev det tillagt stor vægt, at korvetten udsendtes med en vel sammenarbejdet besætning. Der måtte imidlertid foretages enkelte udskiftninger, ligesom et supplement var påkrævet af hensyn til de nye vilkår, korvetten skulle virke under. Besætningen blev øget fra 92 til 100 mand, idet der tilkommanderedes en læge, en orlogspræst, en tolk og nogle specialister. Besætnings sammensætning var herefter 16 officerer, 11 befalingsmænd af sergentgruppen, 54 mandlige og 9 kvindelige marinekonstabler (stampersonel), 8 værnepligtige, 1 orlogspræst og 1 tolk. De nye folk skulle

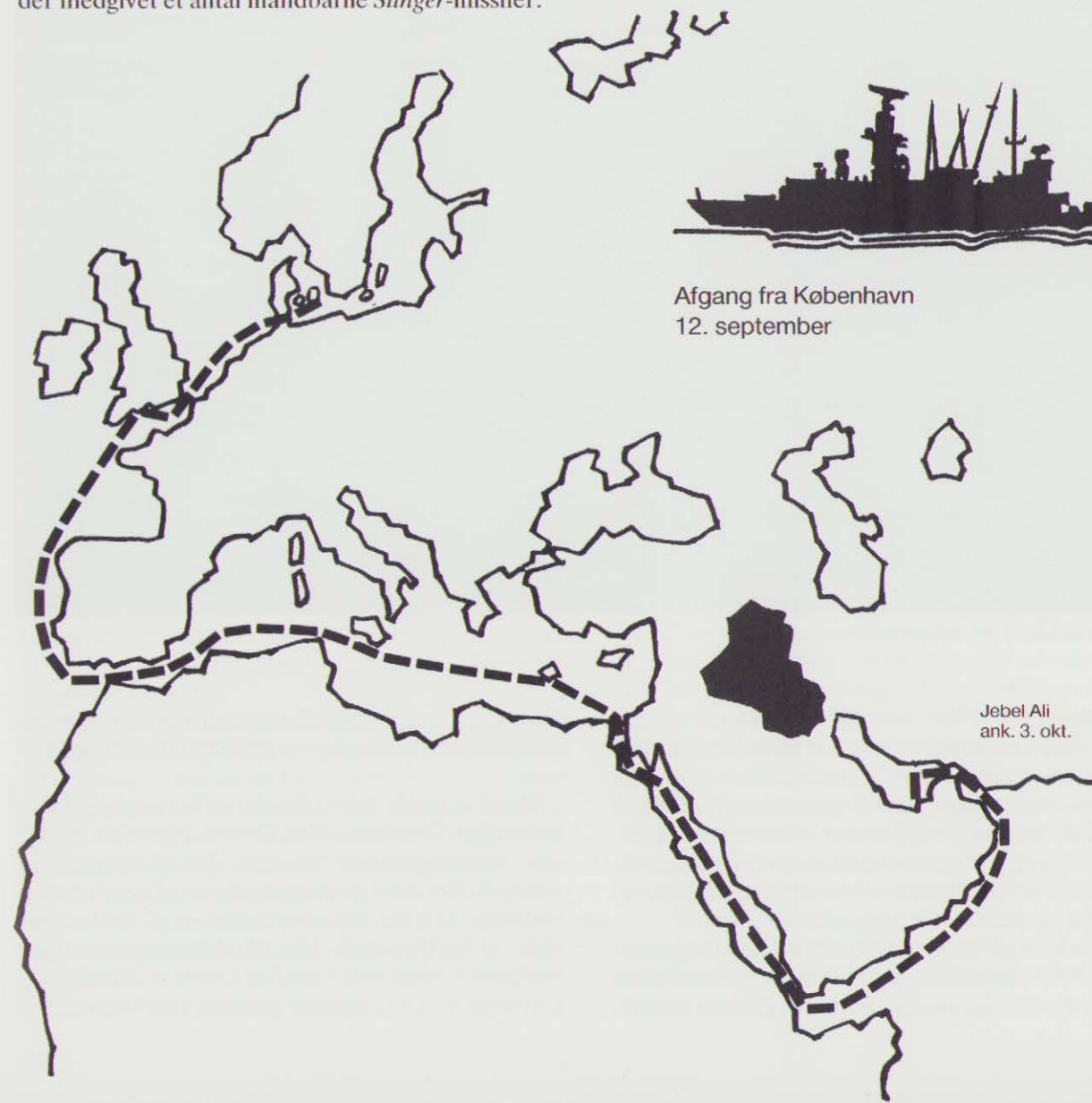
Afgang fra Holmen 12. september 1990.

instrueres, alle skulle have en supplerende havariuddannelse, gasbeskyttelsesudstyr og tropeuniformer skulle udleveres o.s.v. Det blev travle dage, for samtidig skulle der ombordtages ekstra forsyninger, ammunition m.m. Til forstærkning af luftforsvaret blev der medgivet et antal mandbårne *Stinger*-missiler.

Den 12. september var korvetten *Olfert Fischer* klar til afgang – 12 dage efter folketingsbeslutningen og vel inden for den frist på 14 døgn, som Forsvarsministeren havde nævnt i sin redegørelse til Folketinget.

Afgang fra København 12. september

Olfert Fischer på vej fra Kreta.

Forlægning til Golfen

I vore charterrejsetider er en tur fra København til De Forenede Arabiske Emirater vel ikke i sig selv en sensation; men *Olfert Fischer's* færd sydpå var nu af så speciel karakter, at den nok er en beretning værd.

Afgangen fra Holmen fandt sted onsdag den 12. september kl. 19.00, efter at besætningen havde taget behørig afsked med de pårørende.

Den 13. anløb korvetten Kiel for kontrol og justering af minesikringsanlægget om bord. Samme aften passeredes Kielerkanalen, hvor den danske koloni i

Rendsburg incl. hærkollegerne fra NATO-hovedkvarteret dér havde taget opstilling for at ønske god rejse.

Den 14. havde *Olfert Fischer* et kort ophold i den hollandske flådebase i Den Helder, hvorefter sejladsen fortsattes gennem Kanalen. Den 15. ankom korvetten til Portland på den engelske sydkyst for oliefyldning. Samme aften forlagdes til et øvelsesområde ud for Plymouth. Her afholdtes næste morgen øvelsesskydning med *Nato Sea Sparrow* luftmålsmissilsystemet. Alt fungerede perfekt. Der blev affyret

ét missil mod et luftslæbemål, som blev skudt ned. Derefter fortsattes mod Gibraltar. Vejret var fint over Biscayen, og tiden udnyttedes til yderligere træning.

Den 18. ankom *Olfert Fischer* til Gibraltar for oliefyldning samt spadseretilladelse for besætningen. Næste morgen fortsattes forlægningen gennem Middelhavet mod Kreta. Herunder afholdtes øvelser med italienske flådeenheder og fly.

Den 22. nåede korvetten om eftermiddagen frem til flådestationen Souda Bay på Kreta for bunkring af olie og vand samt ombordtagning af diverse forsyningsgenstande, og besætningen fik landlov. Minesikringsanlægget blev næste morgen kontrolleret nok en gang, hvorpå der forlagdes mod Port Said med ankomst den 24. om eftermiddagen. Herfra passeredes i løbet af natten Suezkanalen, hvorefter der fyldtes olie i Suez. Korvetten fortsatte gennem Det Røde Hav til Jeddah, hvor der den 27. bunkredes og gaves en kort spadseretilladelse. Samme dag fortsattes forlægningen mod Golfen. Ved midnat mellem den 28. og 29. passeredes i Bab El Mandeb-strædet det sydvestlige hjørne af Den Arabiske Halvø. Dagen før havde *Olfert Fischer* rapporteret, at lufttemperaturerne var 50°. Syd om Den Arabiske Halvø blev kursen nu sat mod Hormuz-strædet, der er indsejlingen til Den Persiske Golf. Dette passeredes natten mellem den 2. og 3. oktober, og den 3. kl. 10.36 dansk tid fortøjedes i Jebel Ali i De Forenede Arabiske Emirater.

Olfert Fischer var dermed nået frem til sit bestemmelsessted efter på små 21 døgn at have tilbagelagt 7.033 sømil svarende til 13.025 km.

Hele turen var forløbet glat og i nøje overensstemmelse med sejlplanen. Korvetten kunne rapportere, at myndighederne i alle de forskellige lande, man havde været i kontakt med, havde vist stor hjælpsomhed og ydet god støtte, og der havde under turen været fin lejlighed til at afholde øvelser og træne besætningen.

Nu var *Olfert Fischer* i Golfen.

Forsyningsskibet Andenes

I Norge var der den 31. august 1990 – samme dag som Folketingets beslutning om udsendelse af et orlogsfartøj forelå – truffet beslutning om, at kystvaktfartøjet *Andenes* skulle stilles til rådighed som støttefartøj for korvetten *Olfert Fischer*. *Andenes* er et af de tre inspektionsskibe af *Nordkapp*-klassen, som blev bygget i begyndelsen af firserne til overvågning og inspektion i den økonomiske zone udfør Norge og i fiskeriområderne rundt Svalbard og Jan Mayen. Disse skibe svarer i mange henseender til vore nye inspektionsskibe af *Thetis*-klassen. De har fuldt udrustede et deplacement på ca. 3.000 tons, er 104 m lange og kan gøre 23 knob. Armeringen består af 1 stk. 57 mm Bofors automatisk kanon og 4 stk. 20 mm maskinkanoner samt antiundervandsbådsvåben.

Efter klargøring i Norge ankom *Andenes* den 23. september 1990 til Flådestation Frederikshavn, hvor der ombordtoges reservedele og ammunition til *Olfert Fischer*. Endvidere tiltrådte et dansk forsyningshold bestående af 4 officerer og 1 marinekonstabel tjeneste om bord. Næste dag afgik *Andenes* til Den Persiske Golf ad nærlig samme rute som *Olfert Fischer*. De to skibe mødtes den 19. oktober om aftenen i Hormuz-strædet ved indsejlingen til Golfen, og næste morgen ankom de sammen til Jebel Ali, Dubai. Dermed var den dansk-norske gruppe samlet og klar til en fælles indsats.

Operation Faraway

Af admiral Sven E. Thiede

Opgave og organisation

Olfert Fischer's klart formulerede opgave er sammen med flådeenheder fra andre FN-lande at sikre gennemførelsen af sanktionerne mod Irak – og indtil befrielsen også mod Kuwait – i overensstemmelse med Sikkerhedsrådets resolution nr. 661 og 665. Dette indebærer, at korvetten i Den Persiske Golf deltager i overvågningen af den ind- og udgående skibsfart, som kontrolleres, for så vidt angår last og bestemmelsessteder, med henblik på at hindre overtrædelse ad søvejen af den af FN fastsatte embargo.

Der er ikke i Det Mellemsøen etableret en særlig kommandoorganisation under De Forenede Nationer. *Olfert Fischer* opererer under dansk kommando og er underlagt Søværnets operative Kommando i Århus. Her er der specielt til dette formål etableret et operationsrum med direkte kommunikation til korvetten. *Andenes* er tilsvarende under norsk kommando, idet det dog er pålagt chefen for Søværnets operative Kommando at koordinere de to skibes indsats. Lokalt er samarbejdet mellem de to tilgodeset ved, at de sammen udgør det, der i internationalt, maritimt sprog hedder en »Task Group«. Chefen for *Olfert Fischer* udøver som »Commander Task Group« taktisk ledelse af begge enheder. Den dansk-norske indsats har fået navnet, »Operation Faraway«.

Internationalt samarbejde

Fra det tidlige efterår 1990 deltog en række FN-nationers flådestyrker i kontrollen af skibsfarten i Det Røde Hav og Den Persiske Golf. Der kom orlogsskibe fra Argentina, Australien, Canada og USA og fra ni europæiske lande. Hovedparten af disse skibe

optrådte indtil kamphandlingernes begyndelse i januar 1991 under kommando og kontrol af egne nationale myndigheder; men deres virksomhed blev naturligvis samordnet. Den 9.-10. september 1990 afholdtes der således et indledende koordinationsmøde i Bahrein. Fra dansk side deltog chefen for Søværnets operative Kommando, kontreadmiral K. E. J. Borek og repræsentanter for bl.a. Forsvarsministeriet. Her aftaltes de overordnede retningslinier for den fælles indsats. Endvidere etableres en fælles kommunikationsorganisation. Efterfølgende er der med jævne mellemrum gennemført møder, hvor de enkelte landes styrkechefer har tilrettelagt aktiviteten og truffet aftale om de praktiske detaljer. Der er herunder ved fordelingen af patruljeopgaver lagt

På patrulje i Golfen.

Forskibet under patrulje.

vægt på multinational optræden i de enkelte patruljefelter for at markere, at der er tale om en FN-aktion.

Forholdsordre

Det er indtrykket, at *Olfert Fischer* blev sendt til Det Mellemsøen med klare ordrer til, hvordan opgaven skulle løses, herunder også i hvilket omfang våbenmagt i denne forbindelse kunne anvendes. Dertil kommer, at korvetten naturligvis er bemyndiget til – ja har pligt til – at forsvare sig i tilfælde af angreb. Denne ret og pligt er udstrakt til også at gælde forsvaret af støttefartøjet *Andenes*. Egentlig krigsdeltagelse indgik ikke i de politiske retningslinier for udsendelsen og blev derfor ikke aktuel.

Virksomheden i Golfen

Fra oktober 1990 til midten af januar 1991 tilbragte *Olfert Fischer* størstedelen af tiden på patrulje i farvandet mellem Hormuz-strædet og Qatar sammen med amerikanske, britiske og canadiske orlogsskibe. Samarbejdet er gået fint fra første færd. Flådens mangeårige erfaring i operativt samvirke med allierede enheder og den sædvanemæssige brug af standard procedurer og af engelsk som signalsprog har vist sin store værdi. Hertil kommer, at korvettens elektroniske udstyr helt har levet op til forventningerne, både hvad angår kvalitet og driftssikkerhed. Den tætte trafik i Golfen har i denne periode medført travl aktivitet. Indtil den 15. januar 1991 nåede *Olfert Fischer* at være i kontakt med ca. 400 handelsskibe.

Olfert Fischer
på Dubai red

Da militære operationer mod Irak blev indledt natten mellem den 16. og 17. januar 1991, valgte de fleste nationer, der havde flådestyrker i området, at placere dem under taktisk kontrol af chefen for de amerikanske flådestyrker ud for Den Arabiske Halvø. I overensstemmelse med de hjemmefra modtagne direktiver forblev *Olfert Fischer* og *Andenes* imidlertid under national kommando og kontrol, og deres opgave var fremdeles alene at håndhæve Sikkerhedsrådets resolutioner om økonomiske sanktioner. Den dansk-norske gruppe måtte således betegnes som »ikke krigsførende«, og dens patruljering blev gennemført i den sydligste del af Den Persiske Golf uden for det egentlige kampområde. Trafikmønsteret ændredes selvfølgelig efter krigsudbruddet; men der var fortsat behov for at føre kontrol med skibsfarten, og dertil kom nu vejledning af denne vedrø-

rende f.eks. sejlruiter og minefare. I et enkelt tilfælde kunne *Olfert Fischer* også hjælpe et dansk handelskib med lån af gasbeskyttelsesudstyr.

Efter Kuwaits befrielse og de irakiske hærstyrkers nederlag blev der indgået en foreløbig våbenhvile. FN's embargo mod Irak blev ikke desto mindre opretholdt, og patruljeringen må forventes at skulle fortsætte, indtil der er opnået en endelig løsning.

I tidsrummet fra oktober 1990 til april 1991 har korvetten været på patrulje mellem 60 og 80% af den samlede tid i Golfen. Aktiviteten var højst, medens krigshandlingerne stod på. Dette er en bemærkelsesværdig indsats af et så lille skib, som iøvrigt også har opnået at blive en af »veteranerne« i området. Kun det amerikanske slagskib *Wisconsin* og krydseren *Bunker Hill* kunne i april gøre *Olfert Fischer* rangen stridig. Derefter blev korvetten »ældst« i området.

Dagligdagen om bord

For besætningen har det været en krævende tjeneste. Korvetten har til stadighed måttet opretholde et højt beredskab, som yderligere skærpedes, medens krigshandlingerne stod på. Også under de korte havneophold har der været truffet omfattende sikkerhedsforanstaltninger af hensyn til risikoen for terroristangreb. Hvert enkelt medlem af besætningen har tilbragt mange, lange timer på post vel vidende, at det hurtigt kunne blive alvor.

Hver tredje måned har der fundet omskiftning sted, idet ny besætning er blevet fløjet til Den Arabiske Halvø. *Olfert Fischer's* egen besætning sejlede som tidligere beskrevet korvetten til Den Persiske Golf, og de tog den første tårn. I december ankom søsterskibet, korvetten *Peter Tordenskiold's* besætning under kommando af orlogskaptajn, nu kommandørkaptajn, Thor Bøgesgaard Nielsen. Med navnet *Olfert Fischer* i huen kom de efter at have fejret jul i Golfen til at opleve krigsperioden i den noget specielle rolle som »ikke krigsførende«, men som aktiv deltager i håndhævelsen af embargoen. Næste afløsning fandt sted i marts 1991, hvor hovedparten af den oprindelige besætning vendte tilbage til deres skib, denne gang under kommando af orlogskaptajn Henrik Muusfeldt. En sådan tre måneders udkommando fjernt fra hjemlandet kan nok forekomme en landkrabbe langvarig; men for Søværnets personel er det ikke noget uvant. Inspektionstjenesten ved Grønland og Færøerne medfører lige så lange fravær, og her er der til stadighed to til tre inspektionsskibe samt et antal inspektionsskuttere, der opererer under langt barskere vejrforhold.

Temperaturforholdene i Den Persiske Golf er naturligvis uvante; men i løbet af efterårsmånederne blev den voldsomme varme afløst af mere behagelige temperaturer, og såvel ventilations- og køleinstallationerne som tropebeklædningen har lettet tilværelsen om bord. Hvad angår farvandsgeografien, er forholdene ikke så forskellige fra de hjemlige. Den Persiske Golf er både i bredde og i længde af samme di-

mensioner som Østersøen, hvortil korvetterne specielt er bygget. Det er derfor ikke underligt, at *Olfert Fischer* også har vist sig velegnet til at operere i førstnævnte farvand.

Patruljeringen afbrydes af kortere havneophold, hvor der gennemføres eftersynsarbejder og ombordtages forsyninger fra land. Flyvevåbnet udfører transport hjemmefra af tiltrængte reservedele og lignende samt personel. Normalt anløbes Dubai's havneby Jebel Ali. Her har korvetten nydt godt af fremragende service fra firmaerne Maersk og Kanoo. Også den danske udenrigstjeneste har vist stor hjælp-somhed, og der har været god kontakt med den danske koloni. Under disse havneophold har besætningen haft lejlighed til at strække benene i land og stifte bekendtskab med en for dem ny del af verden. Sådanne oplevelser som kamelvæddeløb er indgået i programmet.

Andenes er normalt i søen samtidig med *Olfert Fischer* for at kunne yde forsyningsmæssig støtte. At de danske og norske søfolk finder det både let at samarbejde og hyggeligt at optræde i forening kan ikke undre. De to mariner har jo en fælles fortid og nu om dage – som NATO-partnere – god kontakt. Den 28. oktober 1990 kunne besætningerne i de to skibe da

Det er et herreliv til orlogs – somme tider.

Den første skibschef i golfen, Kommandørkaptajn H. M. Elbro.

også sammen fejre en fælles mærkedag – Tordenskiolds 300 års fødselsdag.

Der er indgået aftale med en række flåder om levering af olie og vand, og det foregår til søs fra flådetankskibe. Når fyldning skal finde sted, manøvrerer

korvetten op langs siden af tankskibet med en afstand mellem skibene på 30-70 m. Farten er normalt 10-16 knob. Medens de to skibe sejler side om side, overføres forsyningsgrejet – ved brændstofforsyning en svær slange – og så leveres der på livet løs. Fordelelen ved denne metode er, at forsyningen kan finde sted i eller i nærheden af operationsfeltet. Da de to skibe er »bundet« sammen tæt på hinanden, og der arbejdes med svære vægte, kræver denne operation megen rutine og godt sømandsskab.

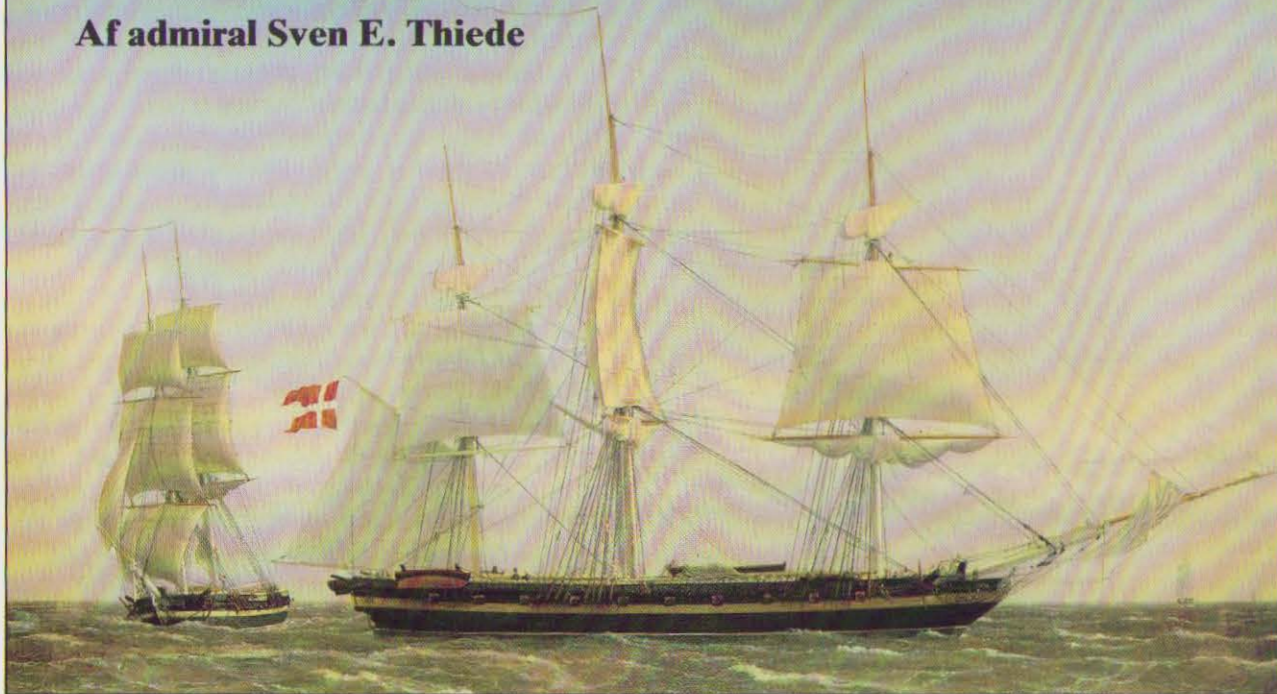
Erfaringerne

De endelige erfaringer vil ikke kunne drages, før *Operation Faraway* er afsluttet, og *Olfert Fischer* er vendt hjem. Først da vil den fulde historie om korvetten i Golfen kunne skrives. Der kan imidlertid næppe være tvivl om, at *Olfert Fischer's* besætninger har ydet en indsats, som både de og Søværnet kan være bekendt. Der er faldet anerkendende ord fra de øvrige deltagende flådestyrker, og *Olfert Fischer* er vel nok det første danske orlogsskib, der for åben TV-skærm er blevet nævnt ved navn af De Forenede Staters Præsident, således som det var tilfældet under Hendes Majestæt Dronningens besøg hos Præsident Bush i februar 1991.

Forsvaret har vist, at det i en uventet situation kan reagere effektivt med kort varsel. Vi må naturligvis glæde os over, at der var et egnet skib til rådighed, da behovet opstod. Og netop med sigte på fremtiden har *Operation Faraway* været lærerig. Meget tyder på, at kommende år vil byde dansk forsvar på øgede krav om deltagelse i internationale opgaver og multinationale styrker såvel i FN som i NATO sammenhæng. *Olfert Fischer's* indsats bekræfter betydningen af, at der i den danske flåde indgår skibe, der besidder den sødygtighed, udholdenhed og kampkraft, som er nødvendig for løsning af sådanne opgaver. *Operation Faraway* har måske også vist, at korvetterne kan klare endnu mere, end der oprindeligt forventedes af dem.

Danske korvetter

Af admiral Sven E. Thiede

En dansk korvet, som lægger bi for at tale med en dansk orlogsbrik, 1827. Efter maleri af C. W. Eckerberg.

I sejskibstiden brugtes fra omkring år 1800 ordet, korvet som typebetegnelse for lette, fuld- eller barkriggede tremastere med et – normalt åbent – batteridæk. Større fuldriggere med et lukket batteridæk har siden 1600-tallet været benævnt fregatter. Med dampskibenes indførelse gik disse typebetegnelser snart af brug.

Under den 2. verdenskrig genindførte den britiske flåde betegnelsen korvet for mindre ubådsjagt- og eskorteskibe, medens større skibe bygget til dette formål kaldtes fregatter. Disse typenavne har siden vundet videre udbredelse. I dag kan man under be-

tegnelsen korvet finde skibe af størrelsesordenen 500-1.500 tons udrustet til bekæmpelse af overflade- og undervandsmål og udstyret til forsvar mod angreb fra luften.

Den danske flåde modtog i 1945 sin første af den nyere tids korvetter. Det var den tidligere britiske *H.M.S. Geranium*, der fik navnet *Thetis*. I årene 1955-57 fulgte de fire korvetter af *Triton*-klassen med navnene *Bellona*, *Diana*, *Flora* og *Triton*. De var bygget i Italien og leveredes som våbenhjælp fra USA. Disse fire korvetter indgik sammen med fregatterne i flådens kampstyrke som »større enheder«,

et begreb der i årenes løb her i landet har givet anledning til megen debat – ikke mindst på den politiske scene.

Det har været hævdet, at skibe af fregat- og korvetstørrelse i en krigssituation ville have ringe overlevelsessevne i vore farvande og da specielt i Østersøen, og at flådens overfladekampstyrke derfor alene burde bestå af mindre enheder såsom torpedo- og missilbåde. Det er hævet over enhver tvivl, at sådanne små, hurtige fartøjer er velegnede til operationer i danske og omliggende farvande; men de har deres begrænsninger. Til løsning af Søværnets mangeartede opgaver er der også brug for skibe, hvor vægten er lagt på sødygtighed og udholdenhed, og som har en alsidigt sammensat armering og et veludviklet kontrol- og varslingsudstyr. Disse krav kan kun opfyldes af et skib af fregat- eller korvetstørrelse.

Da der i begyndelsen af halvfjerdserne var behov for en tidssvarende erstatning af *Triton*-klassen, udarbejdedes derfor et skitseprojekt til en ny korvetype, oprindeligt benævnt »Korvet – 72«. Forsvarsloven af 1973 angav, at der: »I flåden indgår en operativt afbalanceret flådestyrke af egentlige krigsskibe i et antal af 52«. Af forsvarsudvalgets betænkning over forslaget til denne lov fremgår det, at fem af disse skulle være fregatter/korvetter. Udover de to da eksisterende fregatter af *Peder Skram*-klassen var der således behov for tre nye korvetter til afløsning af de fire af *Triton*-klassen.

Korvetprojektet

I 1973-74 udarbejdedes typekravene, der var båndlagt både for så vidt angik størrelsen – 1300 tons – som prisen. Det ville i praksis sige, at korvetterne skulle være halvt så store som fregatterne af *Peder Skram*-klassen.

Projekteringen udførtes af Søværnets Materielkommando i samarbejde med det erfarne britiske firma Yarrow Admiralty Research Division (Y-ARD) i Glasgow. Ved den efterfølgende licitation

Dele af en overfladekampgruppe under forlægning med høj fart; fregat og korvet i kølvandsorden.

blev bygningen af korvetterne den 12. september 1975 overdraget til Aalborg Værft A/S. Dette værft gennemførte detailprojekteringen for det meget komplicerede – og komprimerede – projekt og iværksatte byggeriet. Den 26. september 1978 gav Hendes Majestæt Dronningen den første af de nye

Korvetten Olfert Fischer.

korvetter navnet *Niels Juel*. Nummer to, *Olfert Fischer* blev navngivet af Hans Kongelige Højhed Prins Henrik den 15. januar 1980 og blev et par måneder senere afleveret til Søværnets Materielkommando og sejlet til Holmen for installation af våben-systemer m.m. *Olfert Fischer* indgik i flådens tal den 16. oktober 1981, samme dag hvor der for første gang hejstes kommando om bord. Dette er en ceremoni, hvor chefen ved parade lader sin orlogsvimpel hejse i mastetoppen som markering af, at skibet nu er under kommando, bemannet og udrustet. Den tredje i rækken, korvetten *Peter Tordenskiold* hejste kommando den 2. april 1982. Der kom således til at gå 10 år, fra ideen til »Korvet – 72« blev undfanget,

til alle tre korvetter var sejklare. *Olfert Fischer* er adopteret af Kalundborg kommune

Foruden navnene har korvetterne ligesom flådens øvrige skibe og fartøjer et »skrognummer«. Det er malet på skibssiden og består af et bogstav, der angiver skibstypen, og et tal, der er entydigt for det enkelte skib. Dette er et NATO-system, inden for hvilket hvert medlemsland har fået tildelt grupper af numre. Ved hjælp af skrognummeret er det således muligt umiddelbart at identificere det pågældende skib. *Olfert Fischer* bærer nummeret F 355, hvor F-et angiver, at skibet hører til fregatkategorien. Officielt findes der ikke en korvetkategori; men en korvet kan jo også betragtes som en lille fregat.

Typekrav

Af indstillingen til finansudvalget i april 1975 om tilslutning til iværksættelse af en række materielanskaffelser til forsvaret, herunder anskaffelse af tre korvetter til ialt 417 millioner kroner, fremgår det, at »korvetterne skal indgå i en balanceret flådestyrke sammen med de to fregatter af *Peder Skram*-klassen og skal sikre sømilitær tilstedeværelse uanset vejrforhold i primære operationsområder, herunder afværge evt. krænkelser af danske rettigheder i internationalt farvand samt beskytte minelægningsoperationer«.

Niels Juel-klassen er specielt designet til at kunne drage fordel af de farvandsgeografiske forhold om-

kring Danmark. I denne forbindelse er der taget særlige hensyn, for så vidt angår dybgang, mastehøjde og fart.

Typekravene fastsætter, at korvetten skal kunne holde søen under alle forekommende vind- og søforhold i operationsområdet. Den er derfor bl.a. ved anvendelse af stabilisatorer konstrueret således, at fuld våbenanvendelse – også under gastæt lukning – vil være mulig for at kunne sikre en vedvarende tilstedeværelse og indsats i operationsområdet.

Endvidere kræves, at korvetten kan operere i nært taktisk samarbejde med andre danske og allierede flådeenheder og fly og herunder kunne virke som kommandoskib for en flådegruppe.

Korvetter i rum sø.

Hoveddata

Korvettens hoveddata er følgende:

Størrelse:

Konstruktionsdeplacement	1320 tons
Længde overalt	84,0 m
Bredde maks.	10,3 m
Dybgang	4,5 m

Fremdrivning:

1 stk. MTU. dieselmotor	4800 HK ca. 20 knob
1 stk. General Electric gasturbine	26000 HK ca. 30 knob

Armering:

2 x 4 HARPOON sømålsmissiler
1 stk. NATO SEA SPARROW luftværnsmissilaffutage til 8 stk. missiler
1 stk. 76 mm luft- og sømålsstykke
4 stk. 20 mm maskinkanoner
2 stk. NATO SEA GNAT antimissilmorterer
Dybdebomber

Indretning

Korvetten er et meget kompakt, lille krigsskib. Al plads om bord udnyttes fuldt ud til våbensystemer, elektrisk og elektronisk udrustning og maskineri samt til beboelse og opholdsområder for besætningen. Den hosstående tegning viser skibets anatomi.

De vigtigste operative rum er grupperet på brodækket og på hoveddækket med let indbyrdes adgang og kommunikation.

Maskinkontrolrum, herunder havericentralen, er placeret over de egentlige maskinrum. Maskineriet optager to maskinrum. Forrest er placeret gasturbinerummet med gasturbine, reduktionsgear og en hjælpemotor. Agten herfor findes dieselmotorrummet med krydsfartmotor og to hjælpemotorer. Olie-tanke findes for og agter med forbrugstanke i gasturbinerummet. Særlige saltvandstanke er til rå-

dighed. De vil normalt være tømt, men kan under visse omstændigheder fyldes for at forbedre stabiliteten. Storesrum er dimensioneret til 10 dages forsyninger.

Besætningens beboelse er af moderne standard med toiletter og bad placeret i umiddelbar nærhed af beboelsesområderne. Kabysen er anbragt sammen med messer og cafeteria. For den menige besætning er der indrettet en særlig opholdsbanje over beboelsen.

Til beskyttelse mod virkningerne af atomvåben, biologiske våben og kemiske våben – under ét betegnet ABC-våben – er alle operative rum og beboelsen indesluttet i et gastæt citadel. Adgang fra dækket til citadellet sker gennem to gastætte sluser med tilstødende afvaskningsstationer.

Alle bemandede rum er tilsluttet et ventilations- og airconditioningsystem og har desuden individuel el-opvarmning. I de forskellige våben- og elektronikrum er der installeret særlige ventilationsenheder.

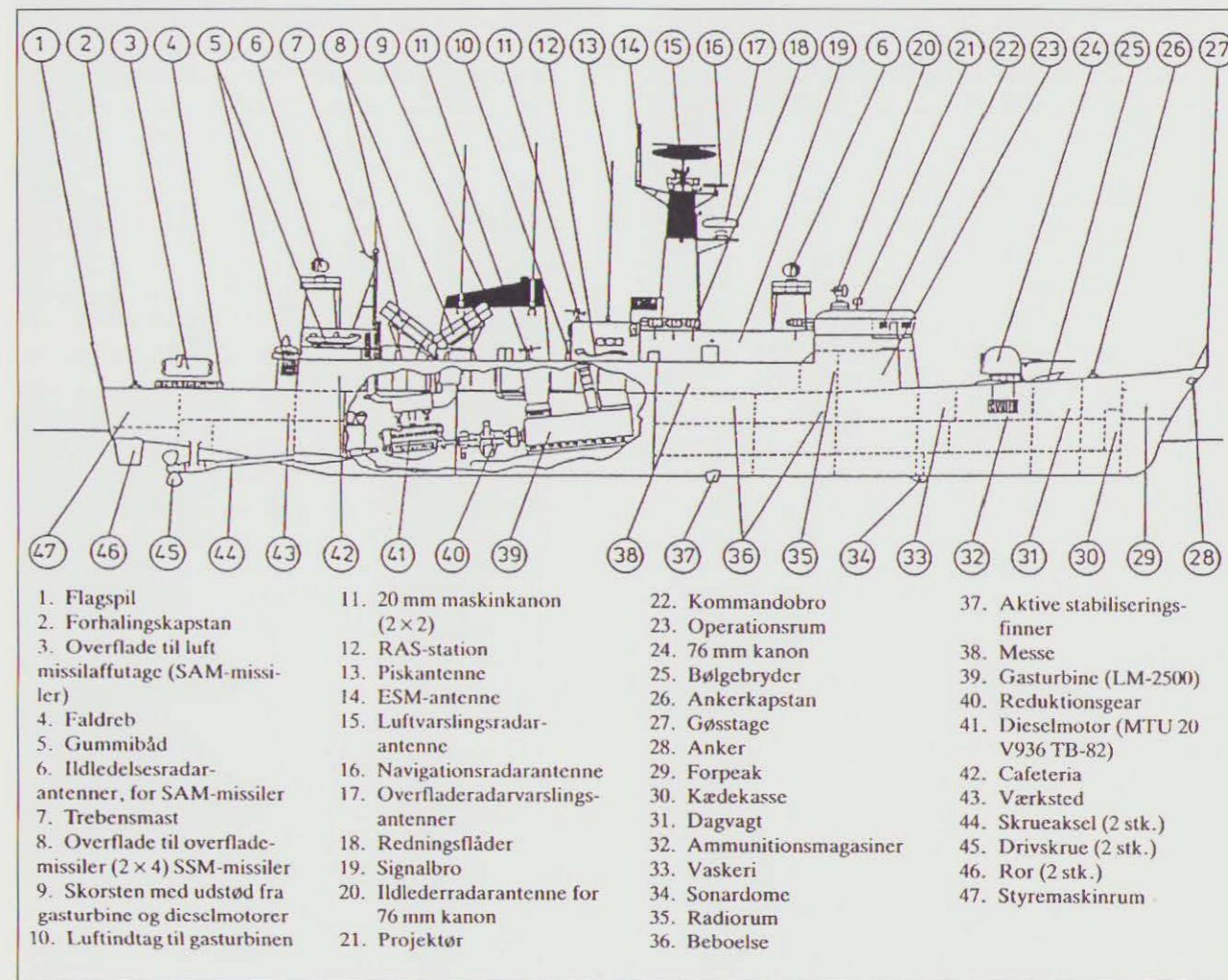
To saltvandspumper i maskinrummene og to i forskibet er tilsluttet skibets saltvandssystem, der bl.a. anvendes til brandbekæmpelse, til køleanlæg og til sanitær- og ballastsystemer. Disse pumper leverer endvidere tryk til det såkaldte »prewetting« anlæg, der er beregnet til at beskytte korvetten mod effekten af nedfald fra en atomvåbeneksplosion.

I stævnen er indbygget et ligevægtsanker i et klyds i diametralplanet.

Aktive stabilisatorfiner tjener til at dæmpe rulningen under sejlads i hårdt vejr og til at skabe et stabilt underlag for våbensystemerne.

Korvetten er udstyret til oliefyldning og overførsel af forsyninger i søen fra andet skib under gang. Den er endvidere udrustet med det fornødne materiel til at kunne levere brandstof til en helikopter i luften over dækket. Det foregår via trykslange. Der er ikke helikopterdek om bord; men med ovennævnte arrangement kan korvetten bidrage til, at helikoptere kan få forlænget deres operationstid i området.

Korvettens anatomi

Skrogform

Skroget er under hensyntagen til kravene om fart og sødygtighed udformet i overensstemmelse med gældende praksis ved bygning af fregatter og korvetter

med dybe V-formede sektioner i forskibet og flade U-formede sektioner i agterskibet. Forskibet har knækspant for bedst muligt at undgå grønt vand på fordækket i svær sø.

Maskineri

Fremdrivningsmaskineriet er opbygget efter CO-DOG-systemet (Combined Diesel Or Gas). Det består af en General Electric gasturbine type LM 2500 til fremdrivning under høj fart og en MTU (Motor-Union) dieselmotor – krydsfartmotoren – beregnet til fremdrivning ved farter under 20 knob. Gennem samme reduktionsgear trækker enten gasturbinen eller dieselmotoren de to skrueakser og dermed de to stilbare drivskruer. Maskinkraft og skruestigning kontrolleres normalt fra broen, men det kan også ske fra maskinkontrolrummet, hvor omskiftning mellem diesel- og gasturbinedrift foretages. Dette kombinerede fremdrivningssystem er valgt ud fra såvel plads- og vægtmæssige som driftøkonomiske betragtninger. Gasturbinen er en videreudvikling af turbiner, der bl.a. anvendes i civile fly af type McDonnell Douglas DC-10.

Tre hjælpemotorer i forbindelse med generatorer klarer strømforsyningen.

Overvågning og varsling

Overvågnings- og varslingsmidlerne – ofte betegnet som sensorer – omfatter dels de aktive systemer, dels de passive. Til førstnævnte kategori hører den 10 cm luft- og overfladevarslingsradar, en 3 cm hopfrekvens overfladevarslingsradar og to 3 cm navigationsradarsæt. De 3 og 10 cm angiver bølgelængden. Til de aktive sensorer hører også sonaranlægget, der er beregnet til at lokalisere undervandsmål ved hjælp af lydbølger.

De passive sensorer omfatter et radarvarslingsanlæg, der er beregnet til detektion og analyse af andre enheders radartransmissioner, samt TV-materiel.

Operationsrum

Operationsrummet er korvettens nervecenter. Her samles og bearbejdes alle modtagne oplysninger om den taktiske situation, her træffes de operative be-

lutninger, og herfra ledes indsatsen af korvettens våbensystemer og af underlagte enheder. Denne proces kræver hurtig og sikker behandling af en meget stor mængde data modtaget såvel fra korvettens egne sensorer som fra andre skibe, fra helikoptere og fastvingede fly samt fra myndigheder i land. Hertil anvendes et computerstyret taktisk databehandlingsanlæg kaldet CEPLO (Computer Assisted Electronic Plotting System). Dette anlæg modtager, bearbejder og præsenterer de oplysninger, den ombordværende styrkechef eller skibschefen har brug for, når der skal træffes beslutning om hvilke taktiske manøvrer, der skal gennemføres, og hvilken våbenanvendelse, der skal finde sted.

De behandlede oplysninger præsenteres på store radar- og dataskærme, der også kan vise kort over operationsområdet. Målupegning for våbensystemerne foretages fra CEPLO-systemet.

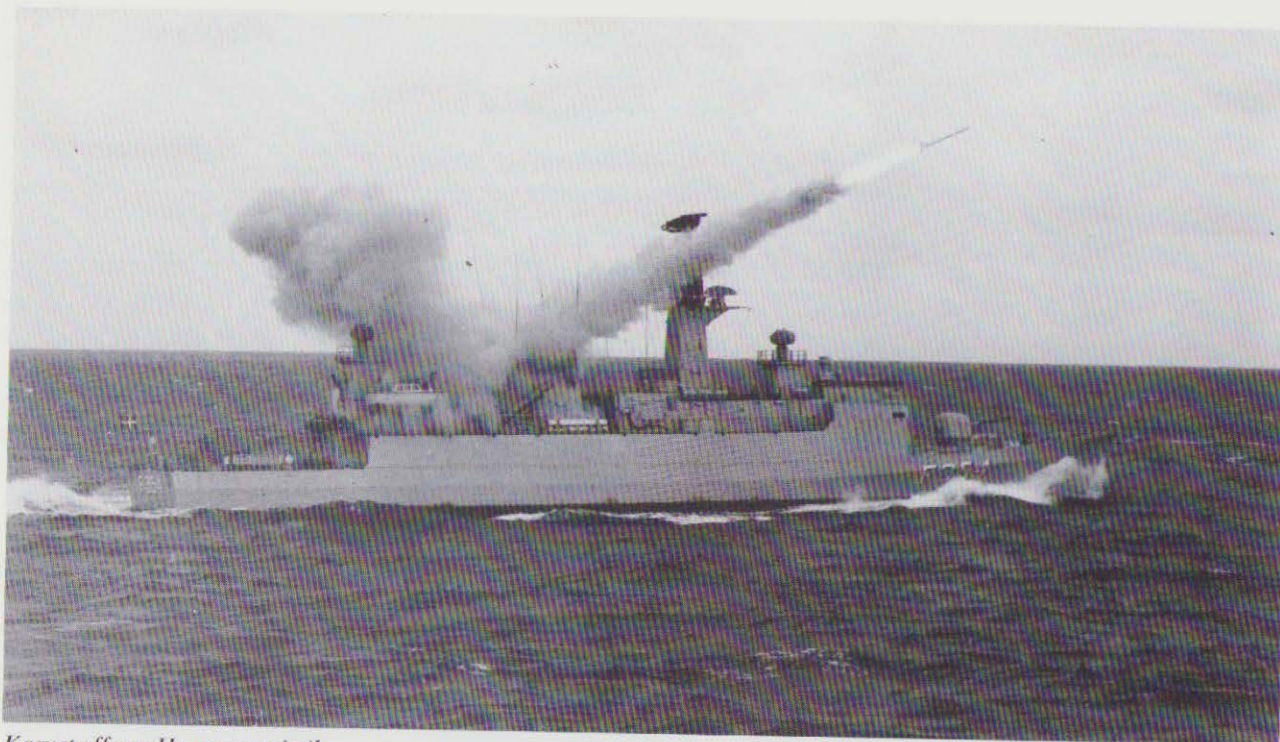
De her omtalte oplysninger kan udveksles med andre orlogsskibe og med stationer i land ved hjælp af data-link, der gør det muligt meget hurtigt, ja næsten momentant, at overføre et overskueligt billede af den taktiske situation fra ét orlogsskib til et andet og til og fra land. Hermed er der også skabt mulighed for, at ét skib kan anvende sine langtrækkende våben på grundlag af måloplysninger fra en anden enhed. Dette indebærer for det skydende skib den fordel, at det ikke ved brug af egne aktive sensorer behøver at røbe sin tilstedeværelse, og at det kan engagere mål, der befinder sig uden for dets sensorers rækkevidde.

Radiatorum

Foruden data-link er korvetten udrustet med normale, moderne kommunikationssystemer, der muliggør hurtig og sikker forbindelse til omverdenen. På dette område spiller standardiseringen inden for NATO naturligvis en særlig betydningsfuld rolle.

Moderne taktisk datasystem i Søværnets skibe.

Korvet affyrer Harpoon-missil.

Våbensystemer

Korvetterne af *Niels Juel*-klassen er de første danske orlogsskibe, der lige fra begyndelsen var armeret med missiler, dels sømålsmissilet *Harpoon*, dels luftmålsmissilet *Nato Sea Sparrow*. Samtidig med at korvetterne blev bygget, installeredes imidlertid tilsvarende missilsystemer i de to fregatter af *Peder Skram*-klassen, ligesom de ti torpedobåde af *Willemoes*-klassen udrustedes med *Harpoon*. Indførelsen over en kort årrække af disse to særdeles effektive våbensystemer betød en markant styrkelse. Med ialt femten *Harpoon*-bevæbnede enheder havde flådens overfladekampstyrke fået en betydelig slagkraft, og *Nato Sea Sparrow* missilerne i de fem fregatter og

korvetter tilførte ikke alene disse skibe evne til selvforsvar, men også mulighed for at beskytte andre – f.eks. minelæggere – mod angreb fra luften.

Harpoon-missilet blev i slutningen af halvfjerdserne indført i De Forenede Staters flåde som »the principal anti-ship weapon«, og snart derefter introduceredes det i flere andre landes flåder, herunder den danske. *Harpoon*-missilet er et krydsermissil, der ved hjælp af en fast drivladning, en såkaldt »booster«, udskydes fra affutagen. Når det er vel i luften, overtager den i missilet indbyggede turbojet fremdrivningen. I lav højde – for at undgå opdagelse – flyver det før skudafgang programmerede missil i beordret retning. Når dets radarsøger opnår kontakt

Korvet affyrer NATO SEA SPARROW-missil

med målet, styrer missilet selv mod dette. Forhåndsindstilling af missilet og affyring af dette foretages fra et særligt panel i operationsrummet. Engagement kan finde sted enten på grundlag af måloplysninger fra egne sensorer eller fra andet skib eller f.eks. en helikopter. Missilet har en rækkevidde på op til ca. 100 km. Hver korvet medfører otte *Harpoon*-missiler anbragt i to affutager på vejrdækket ved skorstenen.

Luftmålsmissilsystemet *Nato Sea Sparrow* blev udviklet som et NATO-projekt, hvori Danmark deltog sammen med en række allierede lande. I korvetterne omfatter systemet en affutage med otte missiler placeret på agterdækket og to radarsigter placeret på stubmaster henholdsvis foran for tårnmasten og agten for skorstenen.

Ildledelses- og radaranlæg er anbragt om læ i en

missilcentral. Missilet er et såkaldt »semi active homing missile«. Det betyder, at et af de to nævnte radarsæt må »belyse« målet, hvorefter en modtagerradar med styreanordning i selve missilet vil dirigere dette mod målet. I modsætning til *Harpoon*-missilet er *Nato Sea Sparrow*-missilet således afhængigt af skydende skib også efter affyringen. Fly og missiler kan beskydes på ca. 11 km.

I armeringen indgår også 76 mm *Oto Melara* kanon-systemet, hvis pjece (kanon og affutage) er af italiensk konstruktion. Den er i brug i ca. 40 landes flåder, hvilket siger lidt om kvaliteten. I Søværnet er den nu standard skydstype. Foruden i korvetterne findes den i torpedobådene af *Willemoes*-klassen, patruljefartøjerne af *Flyvefisken*-klassen (STANDARD FLEX 300) og de nye inspektionsskibe af *Thetis*-klassen. Den kan med god virkning anvendes til skydning mod såvel luftmål som sømål. Pjecen der i korvetterne er anbragt på fordækket, fjernrettes og affyres fra et ildledelsesanlæg, hvis radar og TV-sigte er placeret over broen og øvrige udstyr i operationsrummet. Kanonen er automatisk og lades via en revolvermekanisme under dækket. Den kræver kun en mands betjening og kan, inden genopladning er nødvendig, afgive 80 skud med en kadance på 10-80 skud i minuttet.

Om bord findes endvidere fire 20 mm Oerlikon maskinkanoner beregnet til nærluftforsvar og to *Nato Sea Gnat* systemer indrettet til vildledning af fjendtlige missiler.

Endelig er korvetten udrustet med dybdebomber til bekæmpelse af undervandsbåde.

Skibsorganisation

Denne beskrivelse af flådens korvetter skal ikke afsluttes uden en omtale af det vigtigste element i ethvert skib, besætningen. Denne udgør i korvetterne normalt 92 mand eller rettere sagt 92 personer, for der indgår jo også kvindeligt personel i den moderne flådes mandskab.

Besætningen er organiseret med henblik såvel på

det daglige liv om bord som på løsning af mange specifikke opgaver. Af vagts- og beredskabsmæssige grunde indeles besætningen i to ensartet sammensatte kvarterer, Kongens Kvarter med ulige skibsnumre og Dronningens Kvarter med lige skibsnumre, og i tre tilsvarende ensartet sammensatte skifter. Til varetagelse af skibets forskellige funktioner er besætningen endvidere opdelt i divisioner tilknyttet et af hovedområderne operation, våben, teknik og forvaltning.

Skibsorganisationen er baseret på de såkaldte »ruller«, der fastsætter besætningens udstikning til løsning af bestemte opgaver. Klartskibrullen fastsætter eksempelvis personellens fordeling om bord under kamp, havarirullen er det organisatoriske grundlag for bekæmpelse af brand og læk, og rengøringsrullen angiver den enkeltes opgaver under den almindelige rengøring af skibet. Alle et skibs ruller er samlet i »generalrullen«.

Betjening og vedligeholdelse af korvettens komplicerede materiel og udførelsen af de mange forskellige funktioner om bord stiller store krav til den enkeltes uddannelse, og så skal hun eller han ikke alene være en dygtig specialist, men også en god sømand. Dertil kommer, at uddannelsesmålet først er nået, når den samlede besætning udgør et vel fungerende hele, og når skibet er i stand til at optræde som en del af en flådestyrke.

Korvetternes indsats

Korvetterne har nu i en halv snes år været i aktiv tjeneste, og de har gjort god fyldest. Kravene om og forventningerne til deres sødygtighed og operative formåen er til fulde blevet opfyldt. Med den politiske beslutning om, at fregatterne af *Peder Skram*-klassen skulle udgå uden at blive afløst af andre »større enheder«, er det alene de tre korvetter af *Niels Juel*-klassen, der er til rådighed for opgaver, der kræver en sødygtig, udholdende og slagkraftig skibstype. Korvetterne har uanset deres beskedne størrelse og

76 mm automatisk kanon.

begrænsede besætning ydet en fortrinlig indsats såvel under danske øvelser og operationer som ved NATO-manøvrer. De har patruljeret i Østersøen og under øvelser ofte optrådt i Skagerrak og Nord-søen. For et par år siden opererede de endog i Gibraltarområdet under en stor NATO-øvelse – iøvrigt

til den derværende britiske admirals store tilfredshed.

Da der i efteråret 1990 opstod behov for, at orlogsflaget skulle vises i Den Persiske Golf, repræsenterede korvetterne den eneste realistiske mulighed. Det var derfor naturligt, at valget faldt på *Olfert Fischer*.

Vore tre korvetter – NIELS JUEL, OLFERT FISCHER og PETER TORDENSKIOLD.

Flåden og barbareskerne

Af admiral Sven E. Thiede

Set i historiens lys er *Olfert Fischers* udsendelse til Den Persiske Golf ikke en enestående begivenhed. Gennem sit over 500 år lange liv har flåden jævnligt opereret langt fra hjemlandet for at varetage danske interesser og støtte handel, skibsfart og fiskeri. August Bournonville minder os herom i balletten, »Fjernt fra Danmark«, der i romantisk stemning genkalder fregatten *Bellonas* togt til Sydamerika 1840-41.

I forbindelse med beretningen om korvetten *Olfert Fischer* er det dog nok flådens tidligere virksomhed i Middelhavet, der har størst interesse. Under forlægningen fra Gibraltarstrædet til Suezkanalen passerede *Olfert Fischer* farvande med stednavne vel kendte fra flådens historie. I den anden halvdel af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet blev disse farvande sejlet tyndt af danske orlogsskibe, der ikke alene viste flaget, men også under tiden lod kanoerne tordne.

Det var i de år, hvor vi havde en travl handelstrafik dernede, og hvor korsarer fra de nordafrikanske stater – dengang kaldet Barbariet – hærgede. Sørøveri, slavesalg og gidseltagning hørte til dagens orden. Dette uvæsen stod på i flere århundreder og strakte sig somme tider så langt nordpå som til Island, hvorfra korsarer fra Algier og Tripolis i 1627 bortførte 300 mennesker. Det var imidlertid først og fremmest skibsfarten i Middelhavet, det gik ud over.

Beretninger om fangne danske borgeres skræklige tilværelse som slaver hos barbareskerne fik i 1715 Kong Frederik IV til at befale en særlig slaveklasse oprettet. Med penge fra en afgift på skibsfarten skulle slaver i Barbariet løskøbes. Det forsøgte også ad diplomatisk vej at indgå en traktat med Al-

gier. Dette førte ikke til noget. Med den tiltagende handel på Middelhavet måtte andre midler derfor tages i brug.

I 1746 udrustedes en eskadre bestående af linieskibene *Oldenburg*, *Sydermanland* og *Delmenhorst* samt fregatten *Falster*. Under kommando af kommandør Ulrich Adolf Greve Danneskiold-Samsøe blev denne styrke sendt til Middelhavet, hvor det lykkedes at indgå en fredstraktat med Deien af Algier. Fra dansk side var man på forhånd indstillet på at strække sig vidt for at sikre skibsfarten. Det fremgår således af instruks fra Admiralitetet, at salutreglementet, som der ellers blev lagt så stor vægt på, »ikke strengt var at følge, naar det gælder de, som ere af nogen betydelig Distinction, og som kunne holdes fornødent ved nogle Ærestegn at distingueres«. Danmark forpligtede sig da også til i anledning af fredsslutningen at give kostbare gaver, bl.a. 40 jernkanoner og 4 jernmorderer med krudt og kugler. Endvidere skulle der årligt sendes såkaldte presenter. I de følgende år blev der med Marokko, Tunis og Tripolis indgået lignende trakter, som også medførte aftaler om presenter. Dermed var problemerne dog ikke løst. Diplomatiske forviklinger og uro i området medførte mange danske togter til Middelhavet, hvor der under tiden gennemførtes konvojering af danske handelsskibe, og hvor der af og til måtte demonstreres væbnet magt under yderligere forhandlinger. Transport af de årlige presenter til Barbariet blev også i høj grad en flådeopgave.

Trods traktater om skibsfartens sikkerhed gik det under tiden galt. I 1769 erklærede Deien af Algier Danmark krig. Dette medførte igen udsendelse af en større flådestyrke. Der formeredes en eskadre under

scoutbynacht (kontreadmiral) F. C. Kaas bestående af limeskibene *Prinz Friederich*, *Sophie Magdalena*, *Slesvig* og *Mars* samt fregatterne *Christiansø* og *Havfruen* med ialt 2.451 mand og en infanteristyrke, en soldateske, på 460 mand. Dertil kom to bombegalioter og hospitalskibet *De tre Søstre*. Instruksen til eskaderchefen lød på at fare med lempe og søge ved forhandling at opnå fred og udlevering af beslaglagte skibe og tilfangetaget mandskab. Kun såfremt dette ikke lykkedes, skulle byen Algier bombarderes. Det blev en vanskelig og ikke særligt vellykket ekspedition. Sygdom plagede allerede på udrejsen skibenes besætninger. Søfolk og soldater døde som fluer, og hospitalskibet blev overfyldt. Deien af Algier nægtede enhver forhandling, og den 6. og den 8. juli 1770 bombarderedes byen fra galioterne støttet af de øvrige skibe. Et udfald blev af danskerne slået tilbage; men angrebet førte ikke til det ønskede resultat. Galioterne kunne ikke holde til skydningen med de tunge morterer, og vindforholdene hindrede orlogsskibene i at bruge deres bredsider. Eskadren blev herefter i Middelhavet, idet dog nogle af dens skibe blev udskiftet. Sygdom rasede fremdeles. I november 1770 nåede tallet af døde op på 288, og mange lå stadig syge. Flåden søgte at blokere Algier; men handelen led ved krigstilstanden. I 1771 kunne Commerce-Collegiet berette, at »de fleste af de 3-400 Skibe, der tidligere for paa Middelhavet, ligge nu stille«. Med Struenses fald i København standsede udrustningen af yderligere skibe, og eskadrechefen fik fuldmagt til at slutte fred. Dette lykkedes i 1772.

I 1796 var det den nye Pacha i Tripolis, der voldte kvaler. Han forlangte ekstra gaver, og da dette ikke blev imødekommet, erklærede han Danmark krig og begyndte at opbringe vore handelsskibe. Fregatten *Thetis* blev beordret til Middelhavet. Med om bord fulgte iøvrigt billedhuggeren B. Thorvaldsen. Efter at han var gået i land på Malta, forsøgte *Thetis* at blokere de tripolitanske havne og assistere danske handelsskibe. Det lykkedes *Thetis* at ødelægge et par korsarer; men fred opnåedes ikke. I København be-

sluttedes det derfor at sætte mere magt bag bestræbelserne. Der blev formeret en eskadre under kommando af kaptajn Steen Andersen Bille bestående af fregatterne *Najaden* og *Triton* samt briggen *Sarpen*. Endvidere anskaffedes på Malta en chebecque – et lille, let armeret, tremastet fartøj.

Den 16. maj 1797 ankom Bille til Tripolis red med *Najaden* (36 kanoner), *Sarpen* (18 kanoner) og chebecquen. Ud for havnen mødte han seks af Pachaens korsarer, og snart var en voldsom kamp i gang. Skydningen varede over to timer med det resultat, at de seks modstandere trak sig tilbage til havnen i stærkt forskudt tilstand og med stort mandefald. På dansk side var der kun én dræbt. Bille blokerede efter kampen havnen, og nogle dage senere erklærede Pachaen sig villig til at forhandle om fred.

Bille skrev i sin rapport: »Til Ære for den danske Nation og til Satisfaction for mig selv kan jeg berette Deres kongelige Højhed, at Korsarerne have den 16de faaet dygtig Prygl. Der er et tremastet Skib taklet som en Polakre, der alene har faaet 8 Grundskud, samt Krydsstang, Begineraae og Klyverbom bortskudt, over 100 Døde, samt en Mængde Saarede. Det amerikanske Skib, som en engelsk Renegat fører, har faaet 2 Grundskud, samt 2 Kanoner demonterede, hvorved et Par Dæksbielker i ham ere knækkede. Han har også mange Døde og Saarede. Iblandt de første er Renegatens Svoger.« Og videre: »Hvad Skade de andre Skibe have faaet kan jeg ikke med Viished sige; men efter Consulens og de danske Slavers Sigende, skulle de alle have faaet tilbørlig.«

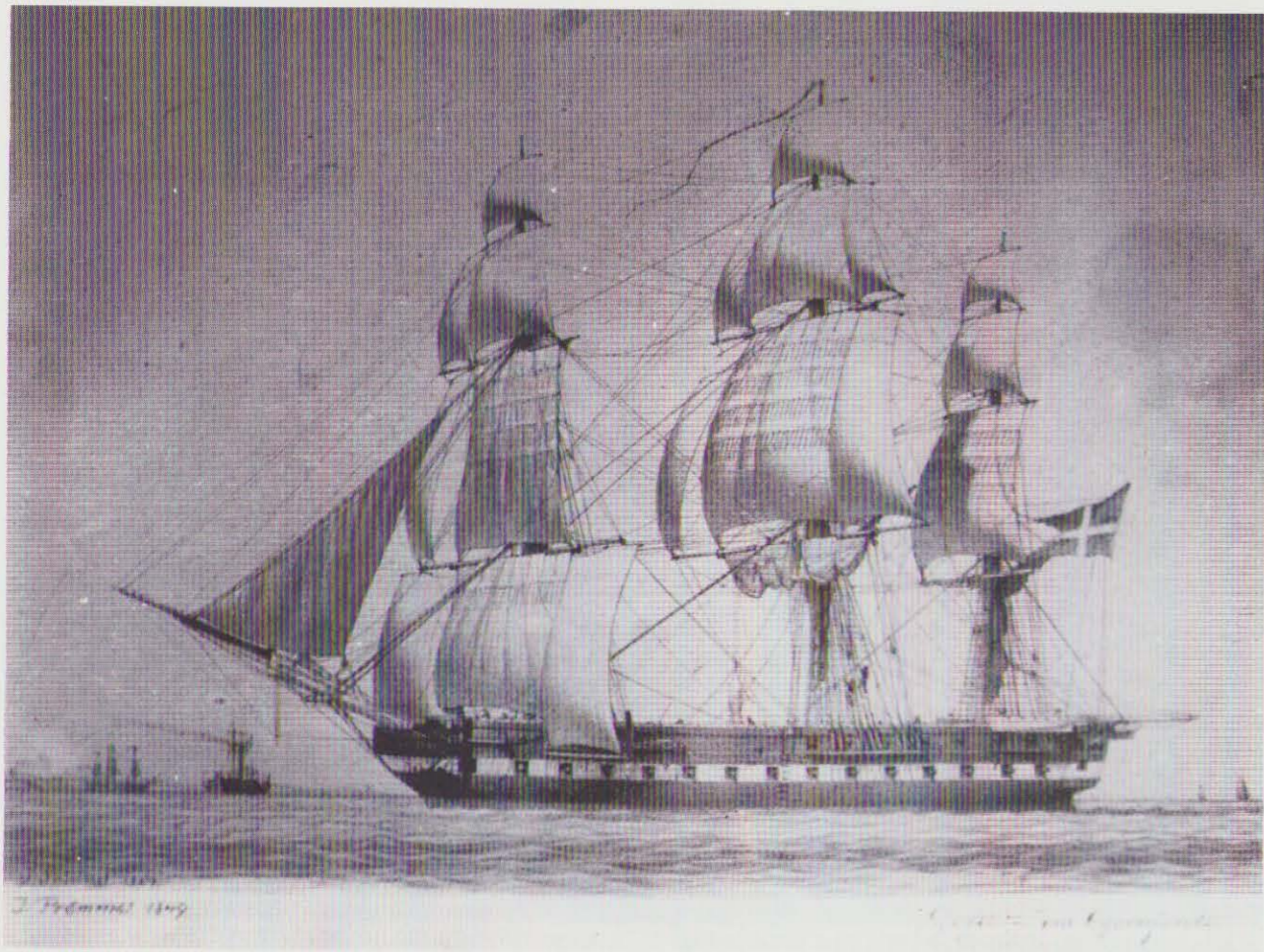
For flåden fulgte nu nogle travle år. Søen vrirlede med engelske, franske og amerikanske kapere. Der var jo krig i verden. Fra alle sider indløb klager over de krigsførendes kapere, og barbareskerne udnyttede situationen til at stille øgede fordringer. Helt frem til 1807 fortsatte presentskibstrafikken. Med flådens ran i 1807 blev der sat en foreløbig stopper herfor. Først i 1815 kom der igen et dansk orlogsskib til Middelhavet. Det var briggen *Bornholm*, der bragte gaver og gik frigivet danske fanger.

Kampen på Tripolis red 16. maj 1797.

Det blev Frankrig, der med erobringen af Algier i 1830 fik sat en endelig stopper for sørøveriet i Middelhavet. Flere lande, deriblandt Danmark fortsatte imidlertid med at betale tribut til Marokko. Her skete der først en ændring i 1845. Danmark havde på det tidspunkt indledt forhandlinger med Marokko om afskaffelse af betaling og indgåelse af en freds- og handelstraktat. Den danske regering søgte stormagternes støtte og samarbejdede med Sverige. Her er vi

nået frem til en situation, der mere end nogen tidligere kan minde om det, der nu finder sted i Den Perisiske Golf. I Gibraltarområdet samledes flådestyrker fra mange lande. Der var engelske, franske, spanske, amerikanske og hollandske krigsskibe, uden at der var etableret en formel organisation for deres optræden. Den gang havde man jo ikke noget, der svarede til De Forenede Nationer. Fra Danmark udsendtes en eskadre bestående af fregatterne *Ge-*

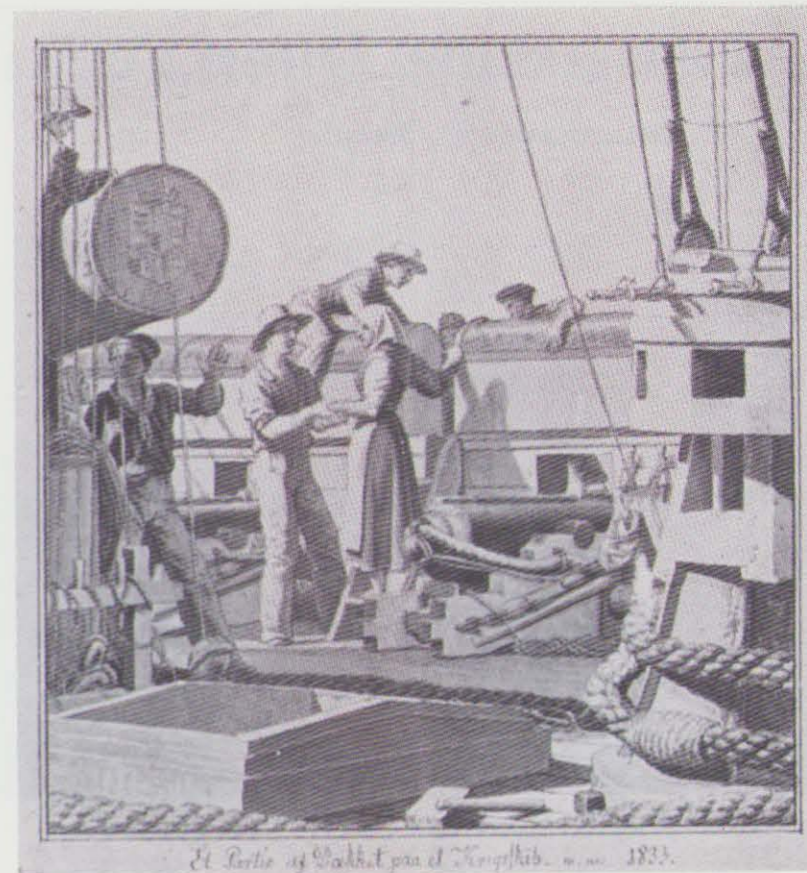

Fregatten GEFION.

fion og Thetis samt briggen Mercurius og hjuldampskibet Hekla. Fra Sverige og Norge kom en tilsvarende styrke bestående af den svenske fregat *Josephine*, den norske fregat *Freia* og den norske brig *Nordstiernen*. Senere stødte også en svensk brig til. Disse to styrker skulle understøtte vore forhandlinger med Marokko.

I juli 1844 angreb franskmændene først Tanger og

derefter Mogador. Dette gjorde nok marokkanerne noget mere fredeligt stemt. Den danske eskadrechef, kommandørkaptajn Hans Georg Garde kunne også skrive om den gunstige indvirken, den danske eskadres nærværelse havde haft på Sultanens fredsvilje. I hvert tilfælde førte et dansk og et svensk-norsk ultimatum ved engelsk medvirken til forhandlinger med Marokko, der i marts 1845 gav afkald på

Parti af dækket ved faldrebet på en korvet. Matroser tager afsked med deres kærester.
Efter maleri af C. W. Eckersberg 1833.

tribut og lovede, at handel og søfart ikke ville blive molesteret af sørøveri. Dermed afsluttedes det kapitel af Danmarkshistorien, der kunne kaldes: »Danmark og barbareskerne«.

Stadig med *Olfert Fischer* i tankerne er det nok værd at citere et afsnit af kommandørkaptajn Gardes erindringer:

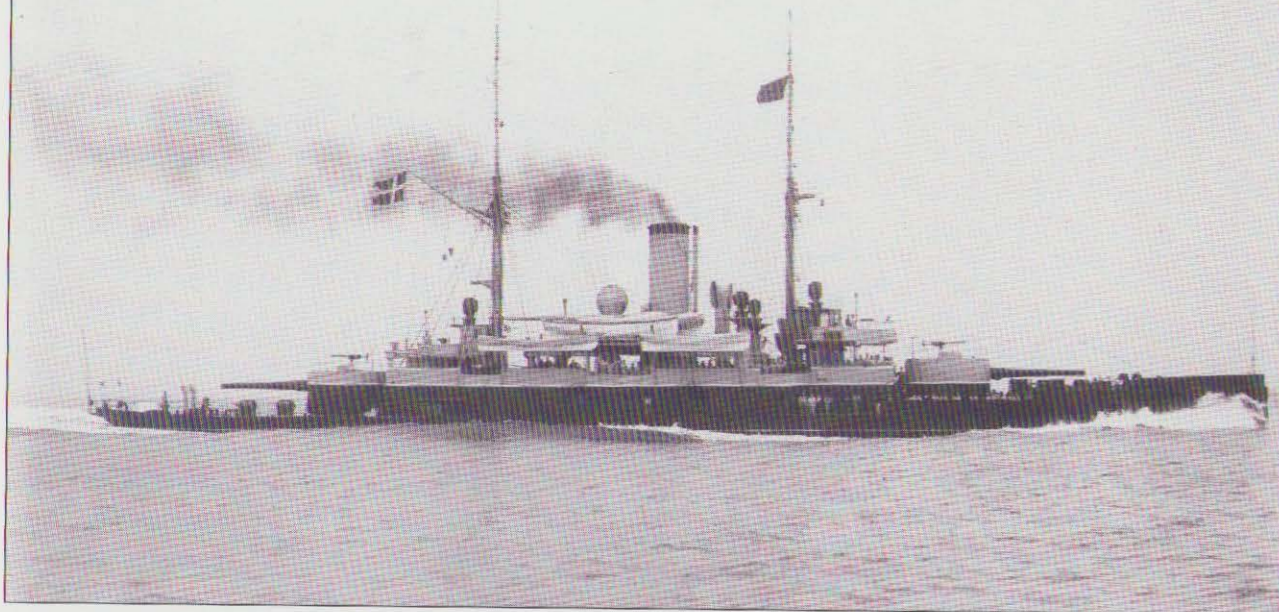
»Ved at sammenligne vore Skibe med de mange fremmede Orlogsmænd, fandt vi i Realiteten at torde maale os med de Classer, hvortil vi hørte, og i Seilads fik vi Anledning til at antage, at vi vare dem alle overlegne. Vore Folks Ædruelighed, vort smuk-

ke Artilleri, Percussionslaasene og Fængrørene, Kistebænkene paa Banjerne og Randslerne til Mandskabets Tøj, vare Gjenstand for alle Fremmedes Beundring. Det derimod, hvori de franske, engelske og nordamerikanske Skibe overgik vore, var en fuldkomnere og beqvemmere Indretning« og videre: »De Linieskibe, vi saae paa Stationen, vare alle af meget større Dimension end vore, saa store, at man ikke kan sætte disse i Sammenligning med dem«.

Mon ikke chefen for korvetten *Olfert Fischer* har gjort sig lignende tanker i sit operationsområde?

Panserskibet Olfert Fischer

Af admiral Sven E. Thiede

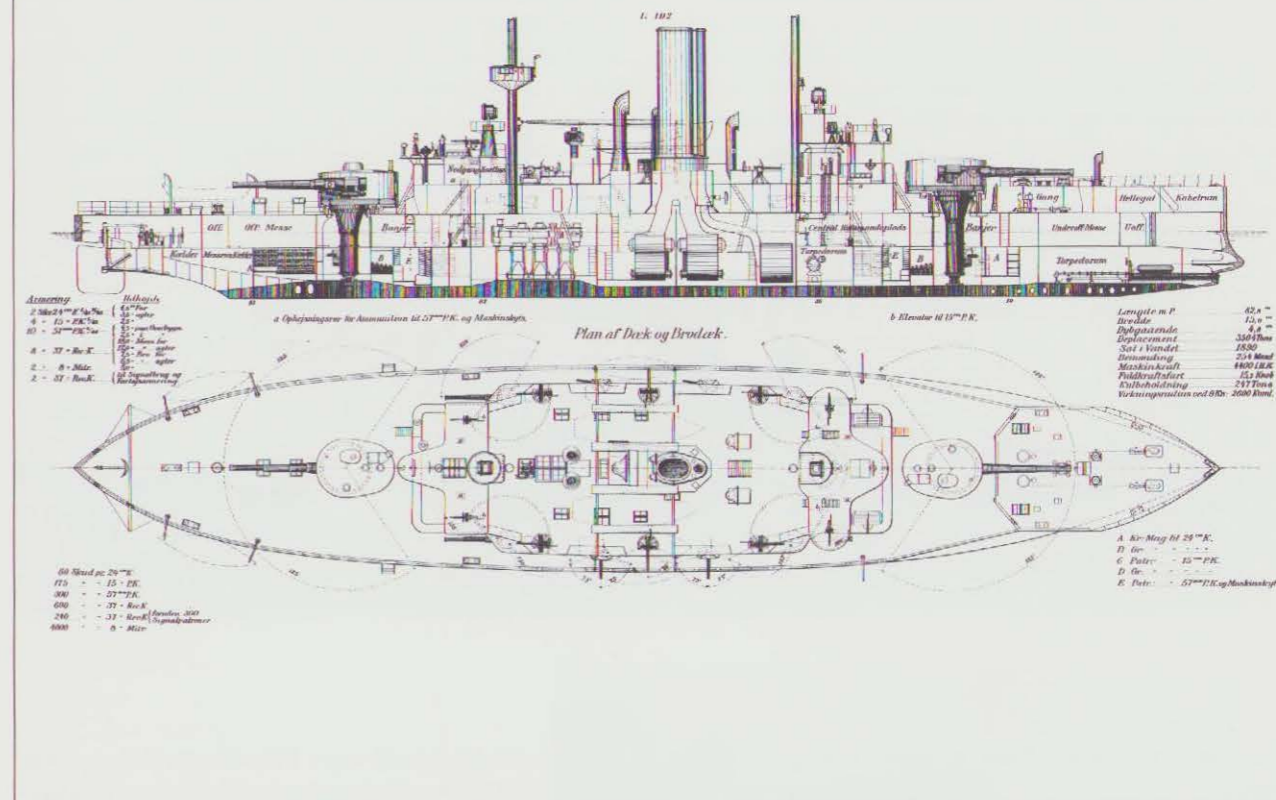
Flåden har en gang før haft et skib med navnet Olfert Fischer. Det var et panserskib, der indgik i flådens tal i begyndelsen af dette århundrede som nummer to af de tre skibe, der udgjorde *Herluf Trolle*-klassen. De to andre var *Herluf Trolle* og *Peder Skram*. Disse skibe blev søsat fra Orlogsværftet i henholdsvis 1899, 1902 og 1908.

I de forløbne ca. 40 år havde man her i landet lige siden den riflede kanons og panserets indførelse eksperimenteret med panserskibe af vekslende typer og størrelser. Aldrig nåede man at bygge to af samme slags og med samme dimensioner. Årsagen hertil var

dels den rivende tekniske udvikling i de år, dels bevillingsmæssige problemer. Med bygningen af *Herluf Trolle* havde man omsider fundet en for flåden hensigtsmæssig løsning, og endelig blev det med den efterfølgende bygning af *Olfert Fischer* og *Peder Skram* muligt at skabe den længe savnede ensartethed, der bl.a. fra et taktisk synspunkt var så ønskelig.

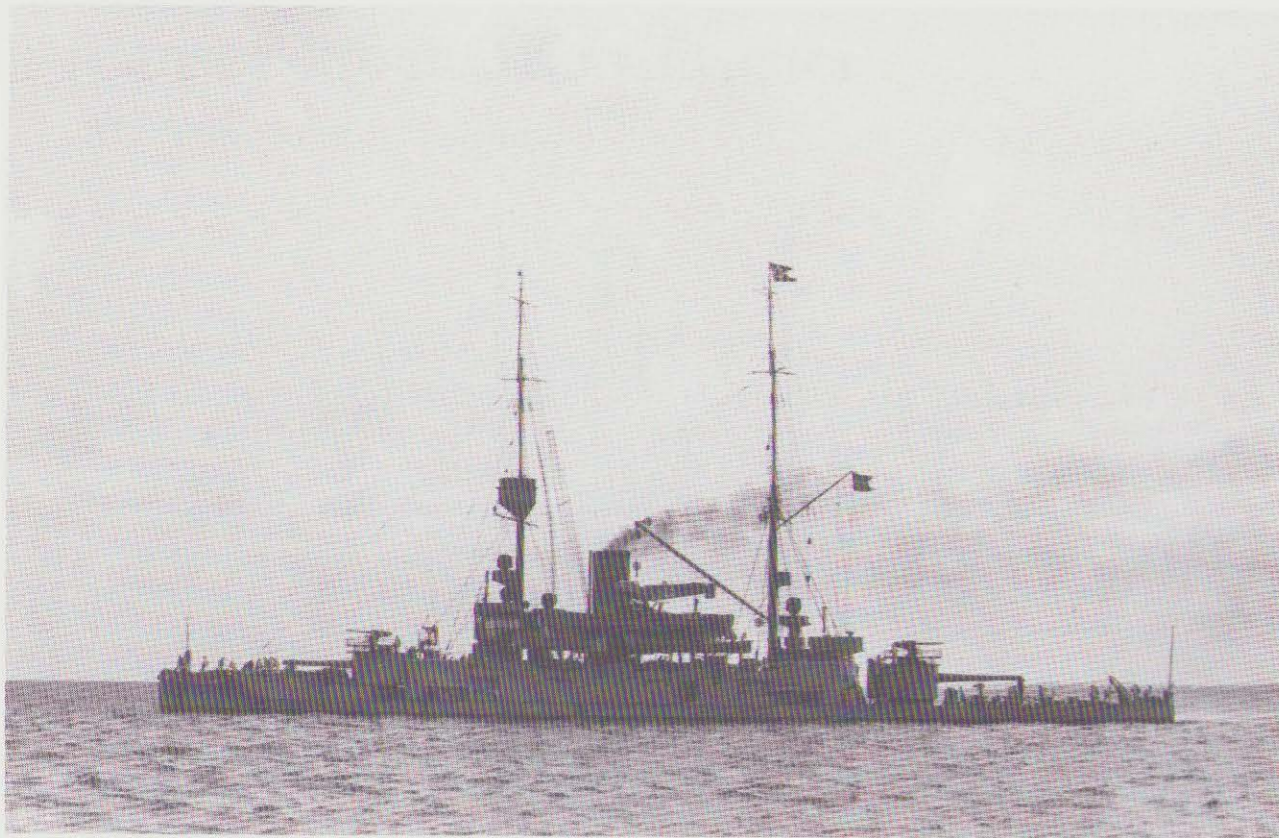
Der gik flere år mellem bygningen af de enkelte skibe. Det medførte, at de ikke i enhver henseende blev ens. Der fandt jo stadig en rask udvikling sted f.eks. på artilleriets område; men grundlæggende var der tale om skibe af samme størrelse og samme

Panserskib af Herluf Trolle-klassen

type med ensartede egenskaber. Flåden fik med disse nye panserskibe en væsentlig og stærkt tiltrængt materiel forbedring kort før den 1. verdenskrigs udbrud. De tre skibe kom da også til at danne ryggraden i den sikringsstyrke, der blev udrustet til håndhævelse af dansk neutralitet under den godt fire år lange krig 1914-18.

Panserskibet *Olfert Fischer* havde et deplacement på 3.600 tons og var 86 m langt, 15,4 m bredt og havde en dybgang på 5 m. Vandlinjepanseret varierede i tykkelse fra 19 cm midtskibs til 15 cm for og agter. Maskineriet bestod af to Burmeister & Wain stempelmaskiner, der fik damp fra seks kulfyrede kedler placeret i to kedelrum. Maskinkraft 4.600

Forsøg 1922 med fly ombord.

HK, fart 16 knob. Fuld krigsbesætning var 269 mand.

Olfert Fischer var indrettet som admiralskib med aptering for eskadrechefen og hans stab.

Hovedarmeringen bestod af to 24 cm kanoner placeret i pansrede drejetårne for og agter. Den sekundære armering omfattede fire 15 cm kanoner anbragt i pansrede kasematter. Begge skytstyper var fra den svenske fabrik Bofors. Dertil kom det lette skyts, der oprindeligt bestod af ti 57 mm, seks 47 mm og to 37 mm patronkanoner samt to 37 mm mitraillease.

Efter forskellige ændringer blev denne del af armeringen i 1916 udskiftet med seks 75 mm patronkanoner til torpedobådsbekæmpelse og to 57 mm luftværnskanoner – den gang benævnt antiballonkanoner. *Olfert Fischer* var endvidere armeret med tre 45 cm undervands torpedoudskydningsapparater.

Olfert Fischer hejste for første gang kommando den 31. maj 1905. Efter prøvetogt indgik panserskibet i sommereskadren med kontreadmiral Prins Valdemar som eksadrechef. Han havde sit flag i *Olfert Fischer*. I november samme år eskorterede *Olfert Fi-*

scher og krydseren *Geiser* kongeskibet *Dannebrog* under sejlads til Norge med den nyvalgte Kong Haakon 7, Dronning Maud og den toårige Kronprins Olav.

Under de følgende års udrustninger aflagde *Olfert Fischer* besøg i Norge og Tyskland. I 1911 deltog panserskibet i flåderevyen på Spithead i anledning af Kong Georg V's kroning. Året efter eskorterede *Olfert Fischer* sammen med *Peder Skram* kongeskibet under hjemsejlingen af Kong Frederik VIII's bære fra Travemünde.

I sikringsstyrken 1914-18 indgik panserskibet dels i 1. dels i 2. eskadre i henholdsvis Sundet og Storebælt. I 1920 overførte det Sønderjysk Kommando fra Assens til Sønderborg til afløsning af de allierede besættelsestropper inden Genforeningen, og efter denne eskorterede *Olfert Fischer* kongeskibet under Kong Christian X's besøg i Sønderjylland.

I efterkrigsårene gennemførtes adskillige togter som artilleriskoleskib og kommandoskib i delinger og eskadrer. I 1922 deltog *Olfert Fischer* i forsøg med fly om bord. Luftfartøjet, et pontonmonoplan af typen HM I, almindelig kendt under betegnelsen »Brandenburg«, hejstes om bord ved hjælp af en fartøjsbom. Forsøget var dog ikke vellykket, så *Olfert Fischer* blev aldrig et »hangarskib«.

I 1936 stod *Olfert Fischer* ud fra Holmen på sit sidste togt tilrigget som mål for bombekastningsforsøg udført af fly fra Søværnets Flyvevæsen og Hærens Flyvertropper. Efter hjemkomsten blev det gode panserskib rigget af og udgik af flådens tal. I løbet af vinteren 1937-38 fandt ophugning sted i Odense.

Det kan være vanskeligt at drage en sammenligning mellem panserskibet og dets 76 år yngre navnefælle, korvetten *Olfert Fischer*. Der er jo tale om to helt forskellige skibstyper bygget i hver sin tidsalder; men de har det til fælles, at de begge er indgået i flåden som enheder i en klasse på tre skibe, der i hver sin periode kom til at udgøre en væsentlig del af flådens kampstyrke. Begge typer blev bygget og udrustet til kamp mod overfladeskibe omend med vidt forskellige våbensystemer, panserskibene med svære kanoner og korvetterne med langtrækkende sømålsmissiler. Og ligesom panserskibet *Olfert Fischer* er korvetten indrettet til som kommandoskib at kunne lede og koordinere en kampstyrkes operationer.

Der er derfor god grund til, at Søværnet ved valg af navne for begge klasser ønskede at mindes flådeførere, der under kamp på søen har ydet en markant indsats. For *Olfert Fischers* vedkommende blev valget truffet med slaget på Reden den 2. april 1801 i erindring.

Artilleriskydning.

Viceadmiral Johan Olfert Fischer

Af admiral Sven E. Thiede

Olfert Fischer.

gen af det 17. århundrede til Danmark, hvor han nedsatte sig som købmand og sluttede sig til den reformerte menighed.

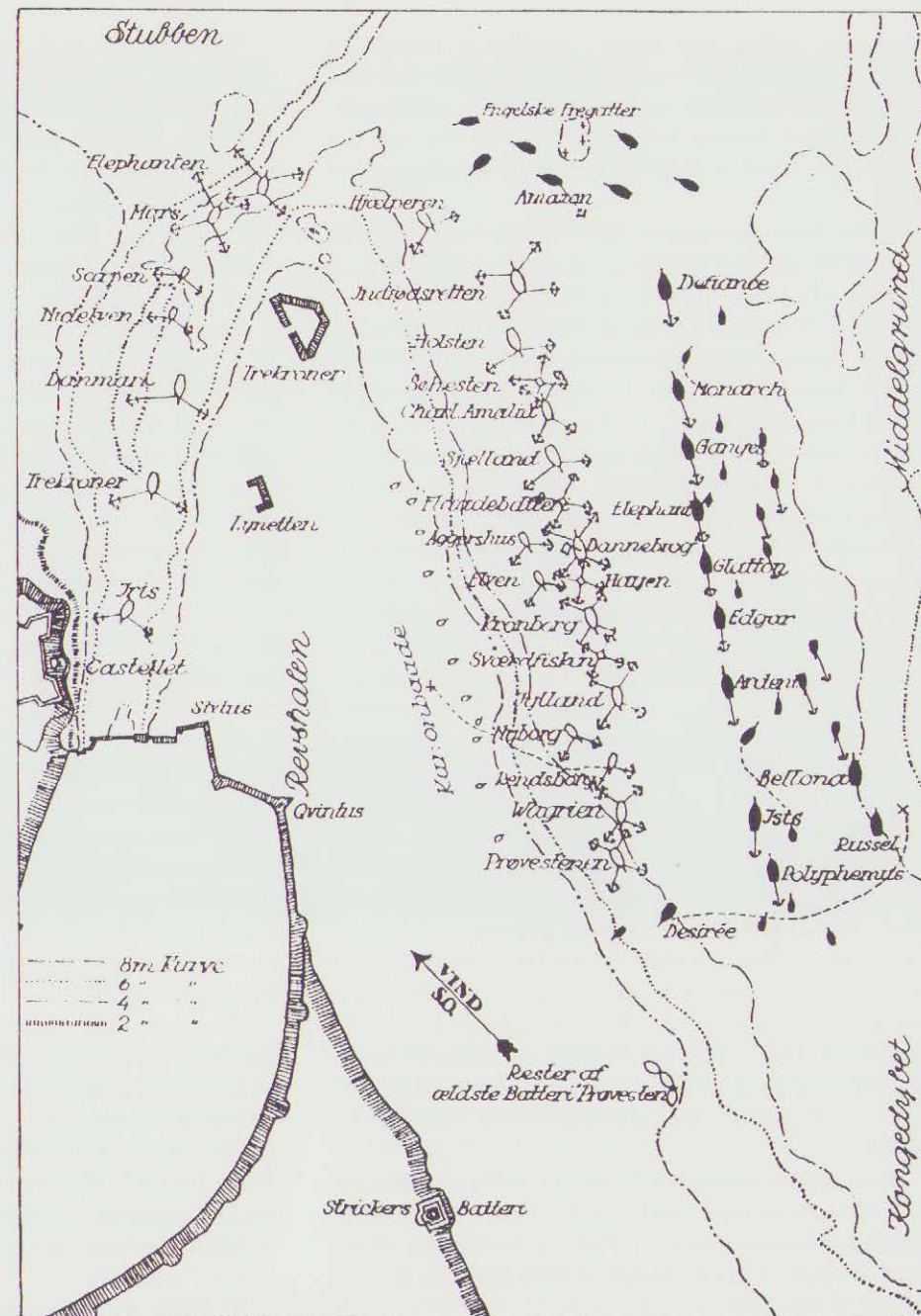
Johan Olfert Fischer blev født den 4. august 1747 som søn af kommandørkaptajn, senere viceadmiral Olfert Fasvier Fischer. Allerede som treårig blev han opført på listen som volontær kadet på Søkadetakademiet. Som seksårig begyndte han sin skolegang der.

11 år gammel kom han til søs for første gang i linieskibet *Kjøbenhavn*, der var flagskib i faderens eskadre. Derefter vendte han tilbage til skolen.

I 1762, hvor store flådeudrustninger gennemførtes på grund af udsigten til krig med Rusland, blev den unge Fischer kun 14½ år gammel udkommandret som »månedsløjtnant«. Året efter udnævntes han til sekondløjtnant med søofficersnummer 411 i den »rulle«, der går tilbage til år 1700, og som stadig føres. Chefen for korvetten *Olfert Fischer* 1990, kommandørkaptajn H. M. Elbro har f.eks. nummer 1907.

Der fulgte nu mange års sejlede tjeneste, først togter med forskellige fregatter i danske og norske farvande og senere udkommandoer til Middelhavet. Som premierløjtnant var han 1770-71 om bord i linieskibet *Prinz Friederich*, der var flagskib i den eskadre, der som tidligere fortalt blev sendt mod barbareskerne i krigen mod Deien af Algier. Her oplevede han de barske forhold under sydlige strøg og fik krigens alvor at føle. Efter 14 måneders fravær returnerede *Prinz Friederich* til Danmark; men kort efter vendte Fischer tilbage til Middelhavseskadren i linieskibet *Sejeren*.

Som kaptajnløjtnant genså han i 1777 Barbariet. Denne gang var det om bord i linieskibet *Danne-*

Slaget på Reden 2-4-1801.

brog, der havde den noget fredeligere opgave at bringe presenter til Deien af Algier. Denne blev meget glad for de kostbare gaver og det medfølgende brev fra den danske Konge, så glad at han bad om næste gang også at få 100 stk. 6- og 8 pundige kanoner.

Korvettens navnefader har altså i flere år færdedes i de farvande, som korvetten godt 200 år senere gennemsejlede på sin vej til Den Persiske Golf.

1777-1784 gjorde han tjeneste i land, hvorefter han fik sin første chefsudkommando i fregatten *Bornholm* i danske farvande. I 1788 var han flagkaptajn under kontreadmiral J. C. Krieger, der var chef for en eskadre, som i Østersøen opererede sammen med en russisk flådestyrke mod svenskerne. Admiral Krieger skrev om Fischer: »Kan ikke noksøm roses og anbefales for sine Indsigter og den utrættelige og ufortrødne Flid og Iver, med hvilken han baade ved Dag og ved Nat har iagttaget alt denne Post vedkommende«.

Der fulgte flere udkommandoer som skibschef. I 1794 og 1796 var han som kommandørkaptajn med i de dansk-svenske eskadrer, der under revolutionskrigene var udrustet til fælles beskyttelse af landenes søhandel, og i 1799 blev han som chef for linesskibet *Oldenburg* beordret til at afgå til den danske koloni Trankebar for herfra at eskortere nogle ostindiefarere hjem. Han nåede dog aldrig sit bestemmelsessted, idet *Oldenburg* fra sin ankerplads i Taffelbay ved Cape Town i Sydafrika forliste, da det af en pludseligt opkommende, orkanagtig storm blev drevet på land. Ved godt sømandsskab lykkedes det Fischer at redde hele sin besætning, medens et engelsk linesskib og fem handelsskibe, der lå på samme ankerplads, forliste med størstedelen af deres besætninger.

Efter hjemkomsten til Danmark blev han udnævnt til kommandør og i 1801 udset til chef for defensionen på Københavns Red. Det var her han fik sit livs største opgave, forsvaret af hovedstaden mod søsiden.

Situationen i 1801 var kort sagt den, at Danmarks deltagelse i et væbnet neutralitetsforbund med Rusland af England blev opfattet som en fjendtligheds handling bl.a. på grund af forståelsen mellem Rusland og Napoleons Frankrig. Den politiske side af sagen var ikke Fischers problem. Det blev derimod den engelske flådeindsats i Sundet, hvor admirallerne Parker og Nelson i foråret 1801 optrådte med en styrke på 55 skibe.

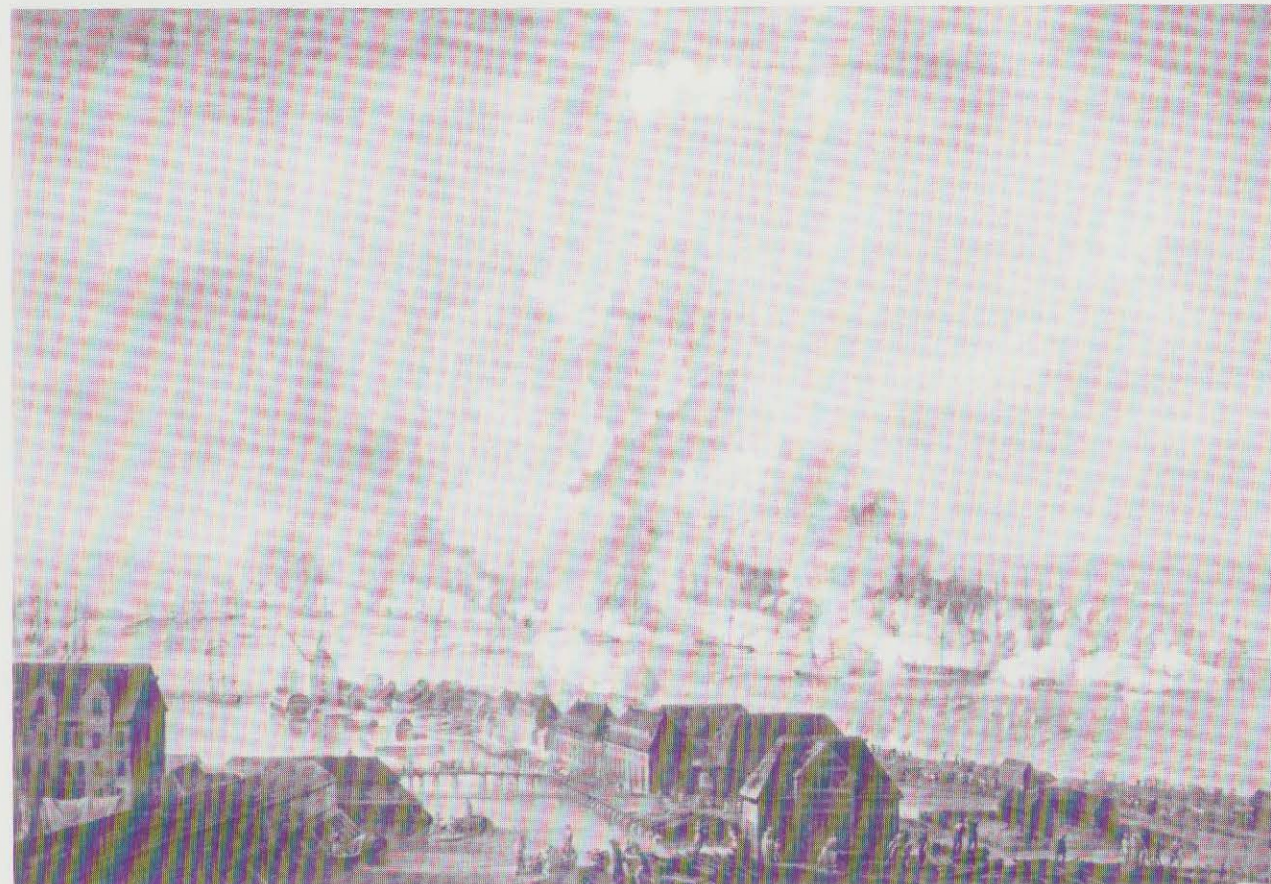
Ved årsskiftet 1800/1801 stod Admiralitetet over for den vanskelige opgave både at skulle udruste den sejlene flåde, bl.a. omfattende en halv snes linesskibe, og at skulle udlægge en defension af blokskibe – ældre orlogsskibe – og flydebatterier på Københavns Red. Efterhånden som den faretruende situation udviklede sig, måtte der prioriteres, og tidsfaktoren blev bestemmende for, at Københavns defension blev givet højeste prioritet.

Den 2. april var defensionen på plads. Den bestod af fortet *Trekroner* og to linesskibe, en fregat, ni blokskibe, et flådebatteri og seks armerede pramme med ialt godt 800 kanoner og ca. 6.000 mand danske og norske.

Viceadmiral Nelson gennemførte som bekendt en dristig manøvre ved med sin flåde at sejle ned gennem Hollænderdybet, syd om Middelgrunden og op i Kongedybet, hvor slaget fandt sted. Englænderne angreb med 19 linesskibe og fregatter samt et større antal mindre skibe og fartøjer. Deres styrke var overlegen, og de kunne manøvrere mod de danske opankrede skibe.

De første skud lød ved halvellevetiden. Der blev fra dansk side kæmpet bravt under meget vanskelige vilkår og på kolds hold; men ét efter ét blev de danske skibe nedkæmpet. Kommandør Fischer startede med at have sit kommandotegn vejende i *Dannebrog*. Da dette skib blev skudt i brand flyttede han sit kommandotegn til *Holsten*, som kl. halvtre var så forskudt, at han igen måtte skifte – denne gang til fortet *Trekroner*.

Klokken tre accepterede Kronprinsen Nelsons

Slaget på Reden – 2. april 1801.

krav om våbenhvile. Kampen var på det tidspunkt afgjort, og kl. ca. halvfire tav de sidste kanoner. Tabene var store på begge sider. Da kampen stoppede var der på dansk side 367 faldne og 635 sårede, hvoraf 100 senere døde. Englændernes tab udgjorde 254 døde og 689 sårede. Olfert Fischer selv var såret og måtte dagen efter slaget afløses som chef for defensionen.

Englænderne havde vundet; men vi tabte med

æren i behold, og under de foreliggende omstændigheder kunne det ikke være anderledes. Olfert Fischer havde før kampen forudset dette, og han fik ret. Der er dog ingen tvivl om, at den danske modstand var hårdere og udholdenheden større end ventet.

Konflikten med England, der førte til slaget på Reden, var konsekvensen af den gennem de foregående år førte offensive neutralitetspolitik, herunder ikke mindst deltagelsen i det væbnede neutralitets-

forbund med Rusland og bl.a. Sverige. I marts 1801 var Danmark fanget i et storpolitisk jerngreb. Over for truslen om et engelsk angreb havde Danmark reelt ingen valgmuligheder. Det måtte af hensyn til monarkiets fremtid og da især for at undgå, at Sverige bemægtigede sig Norge, forblive loyal over for sine allierede og tage kampen op. Til Danmarks store held indtraf kort efter slaget på Reden noget af et mirakel, idet man fik melding om, at den russiske zar var blevet myrdet, og at et nyt engelskvenligt styre var kommet til magten i Rusland. Den danske regering kunne derfor uden risiko for repressalier imødekomme de fleste af de engelske krav. Et militært nederlag blev således vendt til en acceptabel fredsløsning. Olfert Fischer og hans mænd spillede deres nødvendige rolle i denne udvikling, og de gjorde det med beslutsomhed, med hæder og med befolkningens fulde opbakning.

De faldne ligger begravet på Holmens Kirkegård i en fællesgrav under inskriptionen:

»De faldt for Fædrelandet d. 2. April 1801
Medborgeres Erkjentlighed rejste dem dette Minde«

1807-09 var Fischer chef for *Trekroner* med underlagte fartøjer. I 1809 blev han udnævnt til kontreadmiral, og i en alder af 78 avancerede han til viceadmiral. Han døde i 1829 og blev begravet på kirkegården ved den Tysk-Reformerte Kirke i København. Her rejste Søe-Lieutenant-Selskabet i 1920 et smukt og værdigt minde med inskriptionen:

OLFERT FISCHER
KØBENHAVNS MODIGE FORSVARER
TIL MINDE

Efterskrift

Krigen kom. Den 15. januar 1991 udløb det ultimatum, FN's Sikkerhedsråd havde stillet Saddam Hussein. De irakiske tropper holdt stadig Kuwait besat. Og natten mellem den 16. og den 17. januar indledtes luftkrigen mod Irak. Den 24. februar indledtes landkrigen, som kunne indstilles allerede tre dage efter. Irak accepterede den 9. april en våbenhvile, omend modvilligt, på de betingelser der var opstillet af FN's Sikkerhedsråd. Verdenssamfundet havde sejret over Saddam Hussein. I hvert fald i denne omgang.

Da krigen startede, opstod der hurtigt diskussion i Danmark om *Olfert Fischer's* rolle. En række andre lande, som var til stede med flådestyrker i området, valgte at lade deres styrker deltage i ekstra opgaver til støtte for krigsførelsen på den ene eller den anden måde. Da *Olfert Fischer* ville være særdeles velegnet til f.eks. bevogtnings- og patruljeringsopgaver, fremførte regeringen den tanke, at det danske orlogsfartøj kunne tildeles sådanne opgaver til støtte for koalitionen. Der blev bl.a. henvist til, at nærtstående lande havde påtaget sig sådanne opgaver. Det blev pure afvist af Socialdemokratiet, uden hvis støtte det ikke ville være muligt at ændre på *Olfert Fischer's* opgaver. Der blev endda luftet tanker om, at det danske skib skulle trækkes hjem.

Enden på diskussionen blev derfor, at *Olfert Fischer* fortsatte sin indsats uden for krigszonen med at overvåge FN's embargo, støttet af *Andenes*, hvis udstationering blev forlænget af den norske regering netop i de kritiske dage, hvor vi i Danmark diskuterede, hvorvidt vi selv skulle blive i området. Den norske forlængelse var selvsagt til stor hjælp for den danske regering i denne diskussion.

Danmarks bidrag til den krig, som viste sig at skulle blive så kort, blev derfor udelukkende af humanitær karakter: Der blev afsendt et dansk kontingent af læger og sygeplejersker, som gjorde tjeneste ved et britisk feltlazaret på saudisk territorium. Der blev indrettet et militærhospital i Holstebro til modtagelse af sårede fra fronten, og dansk presse blev fyldt med billeder af sandsække og automatvåben i Holstebro til beskyttelse af hospitalet, som aldrig kom i brug. Der blev ydet store økonomiske bidrag til de internationale hjælpeorganisationer, og vi gav et særligt bidrag på 90 millioner kroner til den britiske regerings udgifter til krigsførelsen – med omhyggelig øremærkning af pengene: De måtte kun bruges til dækning af »humanitære udgifter« – selvom de naturligvis gik i den samme store kasse, som alle de andre udgifter skulle dækkes af. Og sådan havde vi vores gode samvittighed i behold.

Men det spørgsmål stod tilbage, om Danmark i en krisesituation havde ydet *sit bedste*. Eller om vi endnu engang i overvejende grad havde ladet andre gøre det beskidte arbejde, mens vi havde bidraget med en check og tilråb fra sidelinien.

Det var en god ting, at vi fik sendt *Olfert Fischer* afsted. Det var et gennembrud. Og det var i situationen det helt rigtige at gøre. Men vi forsømte mulighederne for at følge det op, da kravene voksede med situationen.

Uffe Ellemann-Jensen
maj 1991

Materiale

- Bille, S.: Det danske Flag i Middelhavet i Slutningen af det 18de Aarhundrede. Kbh. 1840.
- Bjerg, H. C.: Flåde og Teknik 1739-1989, Kbh. 1990.
- Bjerg, H. C. og Erichsen, J.: Danske Orlogsskibe 1690-1860. Kbh. 1980.
- Briand de Crevecoeur, E.: Olfert Fischer, Københavns modige Forsvarer. Kbh. 1944.
- Eriksen, E. og Frantzen, O. L.: Dansk artilleri i Napoleonstiden. Kbh. 1988.
- Feldbæk, O.: Slaget på Reden. Kbh. 1985.
- Folketingets forhandlinger 31/8 1990, spalte 11.387-11.472.
- Forslag til folketingsbeslutning B. 81, 31/8 1990.
- Muusfeldt, H.: Flådens nye korvetter. Tidsskrift for Søværnen 1979.
- Schultz, J. H. og Ackermann, K. E.: Den danske Marine 1814-1848. Kbh. 1950.
- Steensen, R. S.: Flådens skibe 1950. Kbh. 1950.
- Steensen, R. S.: Vore Panserskibe 1863-1943. Kbh. 1968.
- Søværnets operative Kommandos pressemeddelelser fra og med 18. september 1990.
- Søværnsorientering nr. 7 og nr. 21 1978. Marinestaben 1978.
- Topsøe-Jensen, T. A. og Marquard, E.: Officerer i den dansk-norske Søetat 1660-1814 og den danske søetat 1814-1932. Kbh. 1933.
- VÆRNSorientering nr. 12 1990. Forsvarskommandoen 1990.
- Wandel, D. F.: Danmark og Barbareskerne. Kbh. 1919.

Uffe Ellemann-Jensen
og Sven E. Thiede:
»Olfert Fischer i Golfen«
er tilrettelagt i samarbejde
med Laura Langkjær
og trykt i 2.000 eksp. i
juni 1991 hos Langkjær.

Bogen kan købes gennem
Orlogsmuseet i København,
Tøjhusmuseet i København
samt gennem Langkjær
tlf. 36 30 22 77.

© 1991 Langkjær
ISBN 87-9805-438-4

